

Міністерство освіти і науки України
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет – Економіки бізнесу і контролю

Кафедра – Обліку та аудиту

Ступінь вищої освіти – другий (магістр)

Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»

Освітня програма – «Облік і аудит»

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему: «Організація і методика обліку та аналізу виробничих запасів (на прикладі ПП ФІРМА «ГАРМАШ»))»

ШИФР КРМ.ОтаА.1.929-03.1.9

Здобувач: Малицький І.А.

Керівник: к.е.н., доц. Ощепков О.П.

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від "14" грудня 2023 р., протокол № 7

Завідувач кафедри

обліку та аудиту _____ Валерій НЕМЧЕНКО

Одеса – 2023 р.

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРИКЛАДНОЇ ЕКОНОМІКИ
І МЕНЕДЖМЕНТУ ім.Г.Е.Вейнштейна

Факультет – Економіки бізнесу і контролю
Кафедра – Обліку та аудиту
Ступінь вищої освіти – другий (магістр)
Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»
Освітня програма – «Облік і аудит»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Зав. кафедри обліку та аудиту

« ____ » _____ 2022 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА
здобувача

Малицького Іллі

-
1. Тема роботи: «Організація і методика обліку і аналізу виробничих запасів (на прикладі ПП ФІРМА «ГАРМАШ»))»
 2. Затверджена наказом від 01 грудня 2022 р. № 929-03
 3. Термін здачі здобувачем закінченої роботи **8 грудня 2023 р.**
 4. Вихідні дані до роботи: **Звітні дані про діяльність підприємства за 2021-2022р.р.**
 5. Зміст кваліфікаційної роботи магістра: **Теоретичні основи обліку та аналізу об'єкту дослідження.**
Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства за 2021-2022 роки.
Особливості організації бухгалтерського обліку на підприємстві та практичні аспекти обліку та аналізу об'єкту дослідження на ньому.
Висновки та пропозиції
 6. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) **таблиць – 37, рисунків – 4 .**

7 Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи, що стосуються їх:

Розділ	Консультант (вчене звання, П.І. п-Б)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

2. Дата видачі завдання **14 серпня 2023 р.**

Керівник _____ Ощепков О.П.

Завдання прийняв до виконання _____ Малицький І.А.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів кваліфікаційної магістерської роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1. <i>Розробка теоретичного розділу кваліфікаційної роботи</i>	12.08.23 - 20.09.23	
2. <i>Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства</i>	21.09.23 - 21.10.23	
3. <i>Особливості організації бухгалтерського обліку на підприємстві та практичні аспекти обліку і аналізу за напрямом кваліфікаційної роботи на ньому</i>	22.10.23 - 28.11.23	
4. <i>Оформлення кваліфікаційної роботи</i>	29.11.23 - 8.12.23	

Здобувач-магістр _____ Малицький І.А.

Керівник роботи _____ Ощепков О.П.

Несу відповідальність за ідентичність електронного та друкованого варіантів кваліфікаційної роботи, даю згоду на обробку персональних даних та не заперечую проти розміщення кваліфікаційної роботи на офіційних web-ресурсах ОНТУ. Підтверджую, що в кваліфікаційній роботі відсутні порушення норм академічної доброчесності.

Здобувач-магістр _____ Малицький І.А.

АНОТАЦІЯ
кваліфікаційної роботи
на тему: «Організація і методика обліку і аналізу виробничих запасів
(на прикладі ПП ФІРМА «ГАРМАШ»»
на здобуття ступеню вищої освіти «Магістр»

У вступі обґрунтовано актуальність вибраної теми кваліфікаційної роботи дослідження, визначена мета та основні завдання, об'єкти дослідження, викладено організаційну і методологічну основу та методи дослідження, інформаційне забезпечення.

У розділі 1 «Сутність організації та методики облікового процесу виробничих запасів» досліджено економічну сутність, структуру, характеристику виробничих запасів, методологію їх обліку та місце в структурі активів підприємства.

У розділі 2 «Фінансово-економічний аналіз діяльності ПП ФІРМА «ГАРМАШ» наведена характеристика основних показників діяльності, здійснений поглиблений аналіз виробничих запасів, аналіз фінансового стану, фінансової стійкості та банкрутства.

У розділі 3 «Організація і методика бухгалтерського фінансового обліку виробничих запасів на ПП ФІРМА «ГАРМАШ» досліджено питання загальної організації бухгалтерського фінансового обліку на підприємстві, розкрито методику і організацію обліку операції усіх стадій руху виробничих запасів та їх документальне оформлення відповідно вимогам П(С)БО та Плану рахунків бухгалтерського обліку, які фірма самостійно використовує

У висновках та пропозиціях зроблені теоретичні узагальнення і запропоновані рекомендації, які спрямовані на удосконалення організації і методики обліку виробничих запасів на ПП ФІРМА «ГАРМАШ».

Кваліфікаційна робота містить:

текстової частини	– 87
таблиць	– 37
додатків	– 5

Зміст

ВСТУП.....	5
1. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ.....	8
1.1 Економічна сутність, склад і характеристика виробничих запасів.....	8
1.2 Організація обліку виробничих запасів за національними стандартами	13
1.3 Синтетичний та аналітичний облік надходження і вибуття виробничих запасів.....	23
1.4 Документальне оформлення надходження та вибуття виробничих запасів. Загальна схема документообігу	23
1.5 Інвентаризація виробничих запасів та облік її результатів.....	30
2. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПП ФІРМА «ГАРМАШ».....	34
2.1 Аналіз фінансово-економічних показників діяльності підприємства.....	34
2.2. Аналіз виробничих запасів на ПП ФІРМА «ГАРМАШ».....	38
2.3 Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства.....	41
2.4. Загальний аналіз фінансового стану підприємства.....	56
3. ОРГАНІЗВАЦІЯ І МЕТОДИКА БУХГАЛТЕРСЬКОГО І ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПП ФІРМА «ГАРМАШ».....	62
3.1 Загальна характеристика організації бухгалтерського фінансового обліку на підприємстві.....	62
3.2 Організація обліку операцій з виробничими запасами.....	71
3.2.1 Облік надходження та вибуття виробничих запасів.....	75
3.2.2 Облік результатів інвентаризації виробничих запасів.....	77
Висновки та пропозиції.....	81
Список використаних джерел.....	84
Додатки	88

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасний етап функціонування та розвитку підприємницької діяльності в Україні підвищує відповідальність і самостійність підприємств у розробленні та прийнятті різного роду управлінських рішень, які спрямовані на забезпечення ефективності їх роботи. Тому стає актуальним питання раціонального використання всіх видів ресурсів. Тому, функціонуючи в таких умовах підприємство повинно постійно аналізувати вигідність придбання і виробництва різних видів засобів, зіставляти витрати і потенційний прибуток від їх використання. Виробничі запаси займають основну частину запасів і їх раціональне використання має значення впливу на собівартість продукції. Все це робить обрану тему кваліфікаційної роботи актуальною.

Інформаційною базою дослідження є Нормативні та законодавчі документи, такі як П(С)БО 9 «Запаси», П(С)БО 16 «Витрати», закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», Податковий кодекс України та інш, статистичні матеріали, наукові роботи вітчизняних і іноземних авторів, фінансова та статистична звітність за 2021 – 2022 роки ПП ФІРМА «ГАРМАШ»

Проблемою дослідження питань виробничих запасів займалось багато вчених іноземних і вітчизняних, які розглядали різні підходи до характеристики виробничих запасів, їх класифікації та використання. Так, дослідження питань сутності, структури та оцінки виробничих запасів знайшли відображення у працях Н.М. Малюги, В.В.Сопка, В.Г. Козак, Т.О. Гуренко, Р.Л. Хом'як, Г.Ф.Шепітко, Н.О. Ромашевська, І.В.Супрунова. Для забезпечення теоретичних основ і методичних підходів до обліку виробничих запасів і практики їх використання внесли провідні вчені: Білуха М.Т., Бутинець Ф.Ф., Гетьман В.Г., Дем'яненко М.Я., Завгородній В.П., Кузьмінський А.М., Линник В.Г., Палій В.Ф., Підлісецький Г.М., Пушкарь М.С., Саблук П.Т. Сопка В.В., Савицька Г.В., Ткаченко Н. М., Усач Б.Ф. та ін.

Мета та завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є вивчення теоретичних та практичних аспектів організації та методики обліку та аналізу виробничих запасів, а також на підставі проведеного дослідження розробити пропозиції до удосконалення організації і методики обліку виробничих запасів на ПП ФІРМА «ГАРМАШ»

Для досягнення вказаної мети були поставлені наступні **завдання**: розкрити сутність та класифікацію виробничих запасів, на підставі досліджених питань організації і методики обліку розглянути операції синтетичного та аналітичного обліку виробничих запасів, провести аналіз ефективності використання виробничих запасів з метою виявлення впливу використання виробничих запасів на рівень собівартості продукції і на кінцеві фінансові результати діяльності підприємства.

Об'єкт та предмет дослідження..

Об'єктом дослідження обрано виробничі запаси ПП ФІРМА «ГАРМАШ».

Предметом дослідження є теоретичні, та практичні аспекти організації і методики обліку і аналізу виробничих запасів на підприємстві.

Методи дослідження. У кваліфікаційній роботі використовувалися такі методи дослідження: аналізу, синтезу та класифікації для деталізації і вивчення об'єкта дослідження на окремі важливі складові елементи (сутність, склад та класифікація виробничих запасів); синтез для узагальнення аспектів методики фінансового обліку та фінансового аналізу об'єкту дослідження – доходів діяльності підприємства; статистичні та аналітичні розрахунки, абсолютних та відносних величин, порівняння для аналізу запасів в структурі витрат підприємства, проведення фінансово-економічного аналізу діяльності підприємства; групування для визначення класифікації запасів з метою формування кореспонденції рахунків;

Наукова новизна одержаних результатів кваліфікаційної роботи є визначення тенденцій впливу оборотності виробничих запасів на ліквідність підприємства та оборотність оборотного капіталу

Апробація результатів роботи. Основні теоретичні та практичні результати дослідження доповідалися та отримали позитивну оцінку на XI Міжнародній науково-практичній конференції 17–18 жовтня 2023 р. «Економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку XXI століття»: Малицький І. та інш. «Динаміка впливу оборотності запасів на показники ліквідності та оборотності оборотних активів» (на прикладі м'ясопереробних підприємств)», с.528-530 та надруковані у тезах конференцій (1 тези конференції).

Загальна структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст роботи становить 87 стор., містить 37 таблиць на 21 стор., 4 рисунків на 4 стор., 5 додатків, список використаних джерел з 44 найменування на 4 стор.

1. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ОРГАНІЗАЦІЇ І МЕТОДИКИ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ

1.1 Економічна сутність, склад і характеристика виробничих запасів

Виробничі запаси є складовою частиною оборотних активів підприємства які значно впливають на фінансові результати господарської діяльності, оскільки займають найбільшу питому вагу у складі витрат підприємства більшості галузей харчової промисловості.

Запаси – це основа для виробництва продукція та виробничо-технічного призначення, які перебувають на різних стадіях виробництва й обігу, тим самим забезпечує неперервний процес виробництва,

Запаси складають значну частку оборотних активів на підприємствах. Дослідження питань сутності, структури та оцінки виробничих запасів знайшли відображення у працях Н.М. Малюги, В.В.Сопка, В.Г. Козак, Т.О. Гуренко, Р.Л. Хом'як, Г.Ф.Шепітко, Н.О. Ромашевська, І.В.Супрунова.

Проблеми обліку виробничих запасів, аналізу та їх контролю є предметом особливої уваги економічної науки. Значний внесок в розробку теоретичних основ і методичних підходів до обліку виробничих запасів і практики їх використання внесли провідні вчені: Білуха М.Т., Бутинець Ф.Ф., Гетьман В.Г., Дем'яненко М.Я., Завгородній В.П., Кузьмінський А.М., Линник В.Г., Палій В.Ф., Підлісецький Г.М., Пушкарь М.С., Саблук П.Т. Сопко В.В., Савицька Г.В., Ткаченко Н. М., Усач Б.Ф. та ін.

Відповідно до Положення (стандартів) бухгалтерського обліку (далі - П(С)БО) 9 «Запаси», запаси – це активи, які утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством [7].

Причому, запаси визнаються активами тільки в тому випадку, якщо є ймовірність того, що підприємство отримає економічні вигоди, пов'язані з їх використанням, і їх вартість може бути достовірно визначена.

Водночас Планом рахунків бухгалтерського обліку передбачено рахунок 20 «Виробничі запаси», який конкретно визначає склад та перелік матеріальних цінностей, що мають обліковуватися як виробничі запаси підприємства. Різні підходи до характеристики виробничих запасів розкрито в роботах вітчизняних і іноземних вчених.

В.С. Лень, В.В. Гливенко визначають виробничі запаси як предмети праці, підготовлені для запуску у виробничий процес; складаються вони з сировини, основних і допоміжних матеріалів, палива, покупних напівфабрикатів і комплектуючих виробів, тари і тарних матеріалів, запасних частин для поточного ремонту основних фондів [25, с. 113].

М.В. Кужельний під виробничими запасами розглядає мінімальний запас предметів праці, необхідний для виробничого процесу, таким чином, не розкриває економічну природу виробничих запасів [22, с. 138].

І.Ю. Чаюн, І.Ю. Бондар визначають виробничі запаси, як матеріальні ресурси, необхідні для забезпечення розширеного відтворення, обслуговування сфери нематеріального виробництва та задоволення потреб населення, які зберігаються на складах або в інших місцях з метою їх наступного використання [41].

Розглянуті авторами приклади характеристики виробничих запасів мають різноспрямовані думки як у вузькому плані, так і розширені характеристики.

Кожен підхід до сутності виробничих запасів має право авторів на життя. В економічній літературі відсутнє єдине трактування поняття «виробничі запаси», що викликає певні протиріччя, які пов'язані із його тлумаченням. Термін «виробничі запаси» найбільшою мірою відображає характерні властивості матеріальних елементів виробництва, основне призначення яких – обробка у процесі виробництва, формування основи виробів, при цьому враховується можливість перебування їх у складі резервів у вигляді виробничих запасів на складі. Проте більшість авторів під терміном «запаси» розуміють резерв матеріальних ресурсів, який не використовується в поточній діяльності підприємства, а зберігається на випадок непередбачених обставин.

Таблиця 1.1 - Сутність поняття «виробничі запаси» в літературних джерелах

Автори	Визначення
Ф. Ф. Бутинець	Виробничі запаси – активи, які використовуються для подальшого продажу, використання під час виробництва продукції, виконання робіт і надання послуг, а також управління підприємством.
А. Б. Борисов	Виробничі запаси уявляють собою сукупність усіх матеріалів, які має підприємство, частина оборотних засобів підприємства, які ще не включені у процес виробництва, але надійшли на робочі місця.
В. П. Завгородній Н. В. Чебанова	Виробничі запаси – сировина, основні та допоміжні матеріали, комплектуючі вироби та інші матеріальні цінності, призначені для виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, обслуговування виробництва та адміністративних потреб.
М. С. Пушкар	Виробничі запаси – запаси засобів виробництва, які знаходяться на складах суб'єкта господарювання і необхідні для забезпечення безперервного виробничого процесу, причому це лише ті предмети праці, які ще не задіяні у процесі виробництва і зберігають свою натурально-речову форму.
В. Г. Швець	Виробничі запаси (сировина, матеріали, паливо тощо) – це матеріальні активи, що перероблюються підприємством з метою виготовлення продукції, обслуговування виробництва та загально-виробничих потреб. Відносяться до категорії оборотних засобів
В. В. Ковальов	Виробничі запаси вважає частиною оборотних засобів підприємства. Визначає, що до їх складу входить сировина, матеріали, незавершене виробництво, готова продукція та товари для перепродажу.
В. В. Сопко	Під виробничими запасами розуміють накопичені ресурси, що перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва.
А. А. Оглобін	Виробничі запаси – сплачені споживачем сировина, матеріали, покупні напівфабрикати, що не вступили ще у виробничий процес.
Р. В. Кружкова, В. О. Даснічева та ін	Під виробничими запасами розуміють матеріальні цінності, що знаходяться на складі підприємств виробничої сфери і призначені для подальшого використання; товарні запаси – матеріальні цінності, але призначені для продажу, але обидва види запасів являють собою складські запаси.
Р. Б. Чейз, Н. Дж. Еквілайн	Поділяють виробничі запаси на сировину, готову (кінцеву) продукцію, комплектуючі, допоміжні матеріали і незавершене виробництво.

Розглянувши різні підходи до характеристики виробничих запасів, ми характеризуємо виробничі запаси – це запаси засобів виробництва, які знаходяться на складах суб'єктів господарювання та потрібні для забезпечення безперервного виробничого процесу, це лише ті предмети праці, які ще не приймають участь у процесі виробництва і зберігають свою природно-речову форму. Особливістю виробничих запасів є те, що вони функціонують тільки в

одному виробничому циклу, змінюють власну матеріально-речову форму та переносять власну вартість на створений продукт повністю в процесі одного обороту. Тобто після кожного виробничого циклу необхідно поповнення виробничих запасів для забезпечення неперервності виробничого процесу

Джерелами появи виробничих запасів на підприємстві можуть бути два варіанта: це придбання із зовнішнього боку або самостійного виготовлення, як варіант, незавершене виробництво. Основне їх призначення, як було сказано вище, – забезпечення процесу виробництва.

Виробничі запаси визнаються активом, якщо в процесі їх використання підприємство має можливість отримати економічну вигоду і вартість їх може бути визначена. Виробничі запаси – активи, знаходяться в процесі виробництва і призначені для подальшого продажу; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт або надання послуг.

Виробничі запаси становлять основу виготовленої продукції та сприяють процесу її виготовлення або поліпшують властивості готової продукції, тому у виробничому процесі використовують велику кількість матеріалів. Вихідним моментом побудови та ведення обліку запасів є їх групування та класифікація, де кожна група поділяється на різні види, як стверджують автори дослідження Бондаренко О. М., Тітаренко А. Д. [12], дані наведено в Додатку Б

В бухгалтерському обліку поняття «виробничі запаси» розглядається як придбані або самостійно виготовлені вироби, які підлягають переробці на підприємстві. До них відносяться: сировина і матеріали, купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби, паливо, тара і тарні матеріали, будівельні матеріали, матеріали, які передані в переробку, запасні частини, матеріали сільськогосподарського призначення, інші матеріали. Такий розподіл та класифікація виробничих запасів наведено в Плані рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, клас 2 «Запаси» [6], наведена в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Класифікація виробничих запасів за ознаками

№ п/п	Класифікація за ознакою	Вид запасів	Характеристика
1.	За призначенням і причинами утворення	Постійні	Частина виробничих запасів, що забезпечують безперервність виробничого процесу між двома черговими поставками
		Сезонні	Виробничі запаси, що утворюються при сезонному виробництві продукції чи під час сезонного транспортування
2.	За місцем знаходження	Складські	Виробничі запаси, що знаходяться на складах підприємства
		У виробництві	Що знаходяться у процесі обробки
3.	За рівнем наявності на підприємстві	Нормативні	Виробничі записи, що відповідають запланованим обсягам виробничих запасів, необхідних для забезпечення безперебійної роботи підприємства
		Понаднормові	Що перевищують їх нормативну кількість
4.	Відносно до балансу	Балансові	Запаси, що є власністю підприємства і відображаються в балансі.
		Позабалансові	Запаси, що не належать підприємству, і знаходяться у нього через певні обставини.
5.	За походженням	Первинні	Запаси, що надійшли на підприємство від інших підприємств і не підлягають обробці
		Вторинні	Матеріали та вироби, що можуть застосовуватися вдруге у виробництві
6.	За складом і структурою	Виробничі запаси	Запаси сировини, основних і допоміжних матеріалів, напівфабрикатів власного виробництва, купівельних напівфабрикатів, комплектуючих виробів, палива, запчастин, тари і тарних матеріалів, МШП
		Запаси незавершеного виробництва	Частина продукції, що не пройшла всіх стадій обробки та не прийнята відділом технічного контролю (ВТК)
		Запаси готової продукції	Продукція, виробництво якої завершене, що прийнята ВТК і знаходиться на складі
		Товарні запаси	Товари, що знаходяться, у сфері обігу, а також продукція, що знаходиться в дорозі.

Відповідно структури за елементами виробничі запаси поділяють і обліковують на окремих субрахунках:

- «Сировина і матеріали»;
- «Куповані напівфабрикати та комплектуючі вироби»;
- «Паливо»;
- «Тара і тарні матеріали»;

- «Будівельні матеріали»;
- «Матеріали передані у переробку»;
- «Запасні частини»;
- «Матеріали сільськогосподарського призначення»;
- «Інші матеріали».

Всі перераховані елементи виробничих запасів в загальному розумінні сировина, паливо, матеріали, малоцінні предмети та предмети, що швидко зношуються, інше майно виробничого і невиробничого призначення віднесено законодавством до оборотних засобів [2], а в структурі активів капіталу балансу відносяться до оборотного капіталу

В окрему групу виділяють оборотні малоцінні та швидкозношувані предмети, що використовуються протягом не більше одного року або нормального операційного циклу, якщо він більше одного року.

Запасні частини відносяться до складу оборотних активів, тому що можуть бути перетворені на грошові кошти протягом року або одного операційного циклу. Оборотні засоби є фінансово-економічною категорією, яка впливає з існування товарно-грошових відносин, дії закону вартості та організації діяльності підприємства.

Застосування терміну «матеріально-виробничі запаси» пов'язано з певними суперечливими моментами, адже матеріальними запасами є не тільки предмети праці, але й малоцінні засоби праці. Тому це поняття є ширшим, адже охоплює усі активи, що мають матеріальну форму та використовується у виробничому процесі.

1.2 Організація і методика обліку виробничих запасів

В основі організації обліку операцій з виробничими запасами закладено два основних моменти, це визначення первісної вартості в процесі придбання виробничих запасів та визначення методу обліку вибиття виробничих запасів. Середі нормативних документів, які регламентують організацію обліку виробничих запасів являються Закон України «Про бухгалтерський облік та

фінансову звітність» [5]. Цей закон визначає правові засади регулювання, організації ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні. Також Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», якій детально регламентує загальні засади організації бухгалтерського обліку запасів і в принципі по новому вирішує питання визначення та обліку первісної вартості виробничих запасів.

Тобто, ці два документа сприятимуть об'єктивному відображенню в бухгалтерському обліку фактичної собівартості використаних виробничих запасів і реалізованих товарів, точному визначенню фінансових результатів господарсько-фінансової діяльності підприємств. В даному П(С)БО 9 наведені характеристики виробничих запасів на кожному циклі їх руху, наведено принципи обліку і методи оцінки виробничих запасів в процесі їх обліку.

Для визначення обліку виробничих запасів, в першу чергу необхідно визначити первісну вартість виробничих запасів, виходячи із методів оцінки первісної вартості, її структури і елементів в залежності від форми придбання виробничих запасів:

1. Придбання за плату.
2. Виготовлені власними силами
3. Внесених до статутного капіталу
4. Безкоштовно отриманих
5. Придбані в результаті обміну на подібні активи
6. Придбані в результаті обміну на неподібні активи [43].

Відповідно до П(С)БО 9 «Запаси» при відпустку запасів у виробництво, продажу або іншій вибутті оцінка їх здійснюється за одним з методів [7]:

1. Метод ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів;
2. Метод середньозваженої собівартості;
3. Метод нормативних витрат собівартість вибутих запасів визначається виходячи з норм витрат на одиницю продукції (робіт, послуг);
4. Метод ціни продажу заснований на застосуванні підприємствами роздрібною торгівлі середнього відсотка торговельної націнки на товари.

5.Оцінка запасів за методом ФІФО (що в перекладі з англійської дослівно означає «першим надійшов – першим списався») ґрунтується на припущенні, що запаси використовуються у тій послідовності, в якій вони надходили на підприємство, тобто запаси, придбані першими, продаються першими, а запаси, що залишилися на кінець періоду, є запасами, які були придбані або виготовлені в останню чергу. При цьому вартість залишку запасів на кінець звітного місяця визначається за собівартістю останніх за часом надходження запасів. Обраний метод оцінки запасів застосовується для всіх одиниць [24], які мають однакове призначення та однакові умови використання. Характеристику цих методів надано у Додатку А.

Міжнародні методи оцінки запасів, які характеризують МСБО 2 «Запаси» мають наступні характеристики:

- Конкретної ідентифікації;
- Середньозваженої собівартості;
- Перше надходження – перший видаток, метод ФІФО;
- Метод стандартних витрат;
- Метод роздрібних цін [15].

Таким чином можемо порівняти ці методи оцінки національної економіки та зарубіжної економіки однієї продукції, яка має однакову технологію виробництва, однакове її призначення для задоволення потреб споживачів.

Але мають відмінності метод роздрібних цін і метод продаж. Тому що метод продаж має більший спектр використання, не тільки роздрібну торгівлю але і оптову торгівлю за умови розрахунку без готівкою.

Відповідно до П(С)БО 9 «Запаси» характеристику запасів на різних етапах їх руху і виконання функціонального призначення наведено на рисунку 1.1.

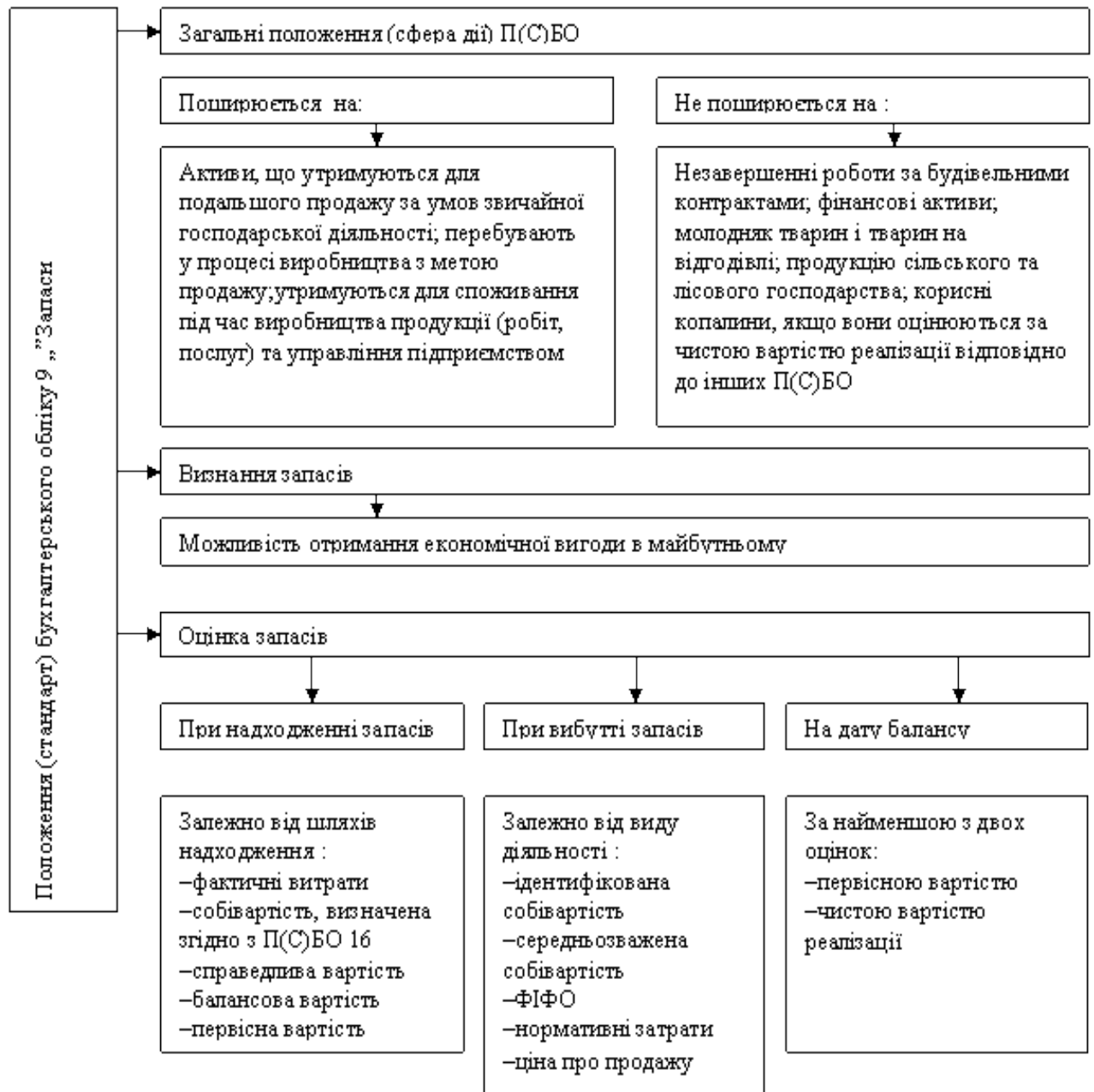

Рисунок 1.1 - Характеристика П(С)БО 9 «Запаси» [7]

Наступне важливе питання, це визнання первісної вартості виробничих запасів. Існують різні підходи і методи визначення первісної вартості виробничих запасів стверджують автори статті Куць Т.В., Басиста С.А. [24].

Первісною вартістю запасів, що придбані за плату, за винятком ПДВ є їх собівартість, яка складається з:

- суми, сплаченої згідно із договором постачальника, за вирахуванням непрямих податків;
- суми ввізного мита;

- суми непрямих податків, пов'язаних з таким придбанням, які не підлягають відшкодуванню компанії;

- транспортно-заготівельні витрати (затрати на заготівлю запасів, оплата тарифів (фрахту) за вантажно-розвантажувальні роботи, транспортування запасів усіма видами транспорту до місця їх використання, включаючи витрати зі страхування ризиків транспортування запасів);

- інших витрат, пов'язаних з придбанням запасів і приведенням їх до стану, в якому вони придатні для використання в запланованих цілях (прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати на доопрацювання і підвищення якісно-технічних характеристик запасів).

Не включаються до складу первісної вартості запасів і підлягають віднесенню до складу витрат того періоду, в якому вони були понесені наступні витрати:

- понаднормові втрати і нестачі запасів;
- фінансові витрати (з виключенням витрат, які підлягають капіталізації відповідно до П(С)БО 31 «Фінансові витрати»);
- витрати на збут;
- витрати на зберігання і відвантаження;
- загальногосподарські та інші подібні витрати, які безпосередньо не пов'язані з придбанням і доставкою запасів, рівно як і з приведенням їх у стан, в якому вони придатні для використання в запланованих цілях.

Надходження придбаних запасів оформляється документами, затвердженими Державним комітетом статистики, або первинними документами, розробленими за вимогами політики компанії з обов'язковим зазначенням реквізити, передбачених законодавством.

Первісною вартістю запасів, виготовлених компанією, визнається їх собівартість згідно П(С)БО 30 «Біологічні запаси», П(С)БО 9 «Запаси», П(С)БО 16 «Витрати».

Первісна вартість запасів протягом звітного періоду не змінюється, за винятком переоцінки запасів внаслідок зміни якості або тривалого періоду

зберігання, або інфляційних процесів. Надходження запасів, виготовлених компанією, оформляється накладною-вимогою на внутрішнє переміщення (форма М-11). Відносно матеріалів сільськогосподарського призначення (насіння) в обліку проводиться переміщення з рахунку 271 «Продукція рослинництва» на рахунок 208 «Матеріали сільськогосподарського призначення власного виробництва».

Первісною вартістю запасів, які внесені в статутний капітал компанії, вважається узгоджена учасниками їх справедлива вартість (зафіксована в установчих документах) з урахуванням витрат.

Визначення первісної вартості виробничих запасів під час надходження залежно від шляхів їх надходження регламентовано П(С)БО 9 «Запаси», наведено у Додатку Б

Справедлива вартість – це сума, за якою може бути здійснений обмін активу (оплата зобов'язань) в результаті операцій між обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами. Характеристика документального оформлення придбання виробничих запасів за первиною вартістю розглядаються різними авторами, наприклад О. І. Степаненко [37].

Первісною вартістю безоплатно отриманих запасів визнається їх справедлива вартість з урахуванням витрат.

Безкоштовне отримання запасів оформляється:

– накладною – вимогою на відпуск (внутрішнє переміщення) або Товарно-транспортною накладною з використанням штампу про оприбуткування;

– актом про приймання матеріалів;

– прибутковим ордером, складеним матеріально-відповідальною особою в день прийняття запасів.

Первісна вартість запасів, придбаних в результаті обміну на подібні запаси, дорівнює балансовій вартості переданих запасів.

Первісна вартість запасів, які придбані в обмін на неподібні запаси,

визнається справедлива вартість отриманих запасів. У разі, якщо балансова вартість переданих запасів перевищує їх справедливою вартість, то первісна вартість отриманих запасів є їх справедлива вартість. Різниця між балансовою і справедливою вартістю запасів включається до складу витрат звітного періоду.

Якщо при оприбуткуванні запасів виявлено невідповідність якості та кількості запасів даним супровідних документів, складається Акт прийому матеріалів за участю матеріально відповідальної особи та представника постачальника (експедитора).

Якщо запаси надійшли на підприємство без супровідних документів, то складається Акт прийому матеріалів або Комерційний акт (у разі, якщо такі запаси поступили залізницею).

Прийом, зберігання, відпуск та облік запасів в місцях їх зберігання здійснюється матеріально відповідальною особою.

Підприємство затверджує перелік посадових осіб, які мають право підписувати документи на отримання та відпуск з місць зберігання запасів, давати дозвіл на вивезення запасів і їх отримання.

При прийомі запасів матеріально-відповідальна особа проводить перевірку відповідності запасів асортименту, кількості, вазі, обсягу, площі і якості, які зазначені в супровідних документах.

У місцях зберігання кожна однорідна група (вид) запасів відзначається Матеріальним ярликом (форма М-16, затверджена наказом Міністерства статистики України №193 від 21.06.96р.) [29], який прикріплюється до місця зберігання запасів. Матеріально відповідальними особами в місцях зберігання запасів ведеться кількісний облік руху. Додаток В

Облік запасів на складі, здійснюється із застосуванням Карток складського обліку матеріалів форма М-12. Картки складського обліку оформляються матеріально відповідальними особами в одному екземплярі на підставі первинних документів відповідно номенклатури запасів. Якщо протягом дня відбулось декілька однакових (або однорідних) операцій за кількома документами, може бути зроблений запис з відображенням номерів документів

або номера реєстру, який складається за цими документами, та загальної кількості запасів. При незначній номенклатурі запасів замість карток складського обліку може застосовуватися Книга обліку залишків запасів на складі.

Матеріально відповідальні особи подають усі первинні документи з надходження та вибуття запасів і матеріальний звіт (форма М-19) в бухгалтерію в строки, визначені політикою підприємства.

Для забезпечення коректного відображення в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності інформації про запаси, а також про доходи та витрати підприємства передбачено використання транзитного рахунку 282 «Товари в дорозі».

Облік за цим рахунком ведеться в двох випадках:

1. Коли до підприємства від постачальників перейшли всі ризики і переваги володіння придбаними матеріальними цінностями, але фактично вони не отримані на склад чи інше місце зберігання (використання).

Для цілей визнання таких запасів активами передбачено рахунок 281 «Матеріальні цінності (товари, виробничі запаси), відвантажені постачальниками». При оприбуткуванні запасів (в тому числі на підставі Вантажної митної декларації) залишки за цим рахунком підлягають віднесенню на субрахунок 281 «Товари на складі» або на інші рахунки обліку запасів, в залежності від виду придбаних цінностей (субрахунок рахунка 20 «Виробничі запаси», рахунок 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети»).

2. Коли підприємство відвантажило продукцію (товари) покупцеві, але не передало істотні ризики і переваги по їх володінню (це може бути пов'язано з договірними умовами доставки, монтажу, установки, ін.).

З метою відображення факту відвантаження (за умови неможливості визнати витрати і списати відвантажений товар із складу активів) передбачено рахунок 282 «Матеріальні цінності (продукція, товар), відвантажені покупцям». При фактичній передачі переважних ризиків володіння покупцеві такі запаси списуються з одночасним визнанням витрат (собівартості реалізації).

Даний підхід відповідає вимогам П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», а саме, принципу превалювання сутності на формою, згідно якому, операції слід відображати відповідно до їх сутності, а не лише виходячи з юридичної форми (документального оформлення). [9]

Відображення в обліку операцій з використанням рахунку 282 «Товари в дорозі» проводиться на підставі контрактів (договорів) на поставку і бухгалтерської довідки. Первісна вартість запасів, які знаходяться в дорозі, формується відповідно первісної вартості запасів, оплачених згідно рахунку.

Запаси, прийняті на відповідальне зберігання, оформлюються Актом прийому матеріалів і враховуються на складі окремо від запасів, які визнані активами підприємства.

Найпоширенішими методами вибуття виробничих запасів є метод середньозваженої собівартості запасів та собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО). Згідно авторів статті В.І. Єфіменка, Л.І. Лук'яненка цей принцип відображення виробничих запасів у балансі називає «принципом меншої вартості». Якщо ринкова ціна нижча за собівартість виробничих запасів, тоді підприємство повинно відображати в обліку витрати від знецінення [20, с. 349].

Кореспонденцію рахунку 20 «Виробничі запаси» з іншими рахунками наведено у табл. 1.3.

Таблиця 1.3 – Типова кореспонденція до рахунку 20 «Виробничі запаси»

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
1.	Оприбутковано виробничі запаси, що надійшли від постачальника	20	631
2.	Оплачено витрати на транспортування виробничих запасів	20	311
3.	Оприбутковано виробничі запаси, придбані підзвітною особою	20	372
4.	Оприбутковано виробничі запаси, виготовлені власними силами	20	23

Продовження табл.1.3

1	2	3	4
5.	Оприбутковано виробничі запаси як внесок до зареєстрованого капіталу	20	40
6.	Оприбутковано безоплатно одержані виробничізапаси	20	719
7.	Відпущено із складу виробничі запаси для виробництва продукції	23	20
8.	Списано виробничі запаси для загальновиробничих потреб	91	20
9.	Списано виробничі запаси для адміністративних потреб	92	20
10.	Списано запаси на утримання об'єктів житлово-комунального господарства	94	20
11.	Відпущено зі складу запаси для капітального будівництва	15	20
12.	Списано облікову вартість реалізованих виробничих запасів	943	20
13.	Безоплатно передано виробничі запаси іншому підприємству	949	20

Отже, з наведених у табл. 1.3 проведень бачимо, що способів надходження та вибуття виробничих запасів є багато. Всі господарські операції залежно від цих способів відображаються різними проведеннями.

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про виробничі запаси та розкриття їх за різними напрямками оцінки, формування, призначення, структури за напрямками обліку для забезпечення фінансовій звітності, яку визначає П(С)БО 9 «Запаси», наведена у Додатку Г

Національні стандарти з обліку були розроблені на основі міжнародних з врахуванням національних особливостей економіки України тому П(С)БО 9 «Запаси» має ряд спільних моментів з Міжнародними стандартами фінансової звітності 2 «Запаси» МСФ 2 «Запаси», зокрема, щодо умов визнання запасів і основних понять, пов'язаних з ними; рекомендації щодо використання методів оцінки запасів; розкриття інформації про запаси у формах фінансової звітності.

Характеристика запасів, в тому числі виробничих запасів, наведено в ПСБО – 9 Запаси» за ознаками їх розподілу, за формами руху при постачанні їх на підприємство, форми їх вибуття за різними напрямками як в нутрі підприємства, так і відпуску їх на сторону. В схемі також показано який зв'язок між запасами та витратами на їх придбання, збереження .

В роботі Шарманської В. М., Новицького П. В. [41] розкрито загальні положення і відмінності в оцінці запасів, порівняння яких наведено в Додатку Г

Отже, щоб зберегти об'єктивність оцінки запасів в умовах цінової нестабільності, вони відображаються в балансі за правилом найнижчої оцінки – у вітчизняному обліку і за чистою вартістю реалізації – в європейських країнах.

1.3 Організація та методика синтетичного та аналітичного обліку надходження і вибуття виробничих запасів

Основним документом, що регулює порядок ведення обліку запасів є П(С)БО № 9 «Запаси». В ньому поданий порядок аналітичного та синтетичного обліку запасів, порядок визнання та оцінки.

Для накопичення інформації про наявність і рух виробничих запасів Планом рахунків визначений активний рахунок 20 «Виробничі запаси», до якого відкривається дев'ять субрахунків:

- 201 «Сировина і матеріали»;
- 202 «Куповані напівфабрикати та комплектуючі вироби»;
- 203 «Паливо»;
- 204 «Тара і тарні матеріали»;
- 205 «Будівельні матеріали»;
- 206 «Матеріали передані у переробку»;
- 207 «Запасні частини»;
- 208 «Матеріали сільськогосподарського призначення»;
- 209 «Інші матеріали».

За дебетом рахунка 20 «Виробничі запаси» і відповідних субрахунків відображаються дані про надходження запасів з різних джерел (від постачальників, підзвітних осіб, власного виробництва, засновників підприємства тощо). Первісною вартістю запасів, що виготовляються власними силами підприємства, визнається собівартість їх виробництва, яка визначається за ПБО 16 «Витрати».

Первісною вартістю запасів, що внесені до статутного капіталу

підприємства, є погоджена із засновниками (учасниками) підприємства їх справедлива вартість. Таким чином, справедлива вартість запасів буде зафіксована в установчих документах підприємства.

В бухгалтерському обліку надходження запасів від засновників в рахунок їх внеску до статутного капіталу буде відображено записом: Кредит 46 “Неоплачений капітал”

Дебет 20 “Виробничі запаси”

Дебет 22 “Малоцінні та швидкозношувані предмети”

Дебет 28 “Товари”

Первісною вартістю запасів, одержаних підприємством безоплатно, визнається їх справедлива вартість. В бухгалтерському обліку така операція відображається як збільшення відповідного рахунку запасів та визнання іншого операційного доходу: Кредит 719 “Інші доходи від операційної діяльності”

Дебет 20 “Виробничі запаси”

Дебет 22 “Малоцінні та швидкозношувані предмети”

Дебет 28 “Товари”

Первісна вартість одиниці запасів, придбаних у результаті обміну на подібні запаси, дорівнює балансовій вартості переданих запасів. Якщо балансова вартість переданих запасів перевищує їх справедливую вартість, то первісною вартістю отриманих запасів є їх справедлива вартість. Різниця між балансовою і справедливою вартістю переданих запасів включається до складу витрат звітного періоду (рахунок 946 “Втрати від знецінення запасів”).

Первісною вартістю запасів, придбаних в обмін на неподібні запаси, визнається справедлива вартість отриманих запасів. Подібними запасами є запаси, призначення яких співпадає та які мають однакову справедливую вартість. Всі інші запаси є неподібними.

Дохід від обміну подібними активами не визнається (П(С)БО 15, п.9). Дохід від обміну неподібними активами визнається у розмірі справедливої вартості активів, що одержані або підлягають одержанню підприємством, зменшеною або збільшеною відповідно на суму переданих або одержаних

грошових коштів та їх еквівалентів (ПБО 15, пп.23, 24).

Згідно з ПБО 19 справедливою вартістю запасів є сума, за якою може бути здійснений обмін активу, або оплата зобов'язання в результаті операції між обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами.

За кредитом цього рахунка та його субрахунків відображається інформація про вибуття (списання) запасів на різні цілі (виробництво та інші внутрішньогосподарські потреби, відпуск на сторону), а також суми уцінки або переоцінки виробничих запасів за умов інфляційних процесів, що зараз відбувається в економіці України в зв'язку з війною з росією. За рахунок обмеження ресурсів та їх знищення, значно зросли ціни на сировину, матеріали, енергоресурси. З іншого боку, значно зросли транспортні витрати, що впливає на формування первісної вартості виробничих запасів.

Типові операції з надходження виробничих запасів наведено у табл. 1.4.

Таблиця 1.4 – Кореспонденція бухгалтерських рахунків з обліку надходження виробничих запасів

Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
	Дебет	Кредит
Оприбутковано на склад виробничі запаси, які виготовлені на підприємстві (або повернення невикористаних)	20	23
Оприбутковано виробничі запаси, які придбані підзвітним особам	20	372
Оприбутковано виробничі запаси як внесок в статутний капітал	20	46
Відображено суму дооцінки виробничих запасів	20	423
Оприбутковано лишки виробничих запасів, виявлені при інвентаризації	20	719
Відображено надходження виробничих запасів від постачальників та підрядників та інших кредиторів	20	63
Відображено суму ПДВ (податковий кредит) при придбанні запасів	64	63
Відображено дохід від безоплатно одержаних виробничих запасів	20	745

Типові операції вибуття виробничих запасів наведено у табл. 1.5.

У бухгалтерії виробничі запаси оцінюються за обліковими цінами, за якими ведеться аналітичний облік руху та наявності матеріалів у розрізі однорідних груп. Таким чином буде одержана інформація про вартість матеріалів за даними складського обліку та відомостями бухгалтерії.

Таблиця 1.5 – Кореспонденція бухгалтерських рахунків з обліку вибуття виробничих запасів

Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
	Дебет	Кредит
Спрямовано виробничі запаси на здійснення капітальних інвестицій з метою створення основних засобів та нематеріальних активів	15	20
Витрачено виробничі запаси на основне виробництво	23	20
Списано виробничі запаси на витрати, які пов'язані з виправленням браку	24	20
Списано виробничі запаси на витрати, пов'язані з освоєнням виробництва нових видів продукції	39	20
Списано виробничі запаси на загальновиробничі витрати	91	20
Списано виробничі запаси на адміністративні витрати	92	20
Списано виробничі запаси на витрати, пов'язані із збутом продукції	93	20
Відображено собівартість реалізованих виробничих запасів	943	20
Відображено суму уцінки виробничих запасів	946	20
Відображено суму нестач виробничих запасів, яка підлягає врегулюванню	947	20

Такі записи повинні збігатися, тому що складський і бухгалтерський облік ведуться за даними одних і тих самих первинних документів та оцінюються за одними цінами. Якщо за якоюсь групою дані про залишки (сальдо) не співпадають, то бухгалтерія здійснює перевірку та виявляє помилки.

Отже, для обліку руху виробничих запасів призначений рахунок 20 «Виробничі запаси», який має 9 субрахунків. Оприбуткування і списання виробничих запасів здійснюється на підставі первинних документів. Це пов'язано з тим, що документальне оформлення надходження і вибуття запасів є значно спрощеним.

1.4 Документальне оформлення надходження та вибуття виробничих запасів. Загальна схема документообігу

Для обліку виробничих запасів використовується первинна облікова документація, яка відповідає вимогам основних положень з обліку запасів та пристосована для автоматизованої обробки інформації. Де які питання формування облікових документів виробничих запасів розглядаються в роботі

О.І.Степаненко [37].

Первинна документація грає важливу роль в організації матеріального обліку, яка є його основою.

Первинні документи повинні містити в собі обов'язкові реквізити:

- назву документу;
- дату складання;
- назву підприємства від імені якого складається документ;
- зміст господарської операції;
- вимірники в натуральному і грошовому вираженні;
- найменування посад осіб, що відповідають за здійснення операції;
- особові підписи.

Від правильно організованого документування господарських операцій залежить правильність списання вартості запасів на виробництво, оцінка незавершеного виробництва, відображення у звітності. Існують типові первинні документи з обліку руху запасів. Проте, головний бухгалтер на свій розсуд повинен визначатися з тим, які документи доцільно використовувати саме на його підприємстві, враховуючи розміри та специфіку підприємства.

Структура документообігу повинна бути такою, щоб забезпечити вчасне надходження необхідної інформації як для обліку, так і для контролю й оперативного управління рухом виробничих запасів.

Одним з основних завдань обліку виробничих запасів є правильне та своєчасне оформлення всіх операцій первинними документами їх руху, які затверджені обліковою політикою підприємства на підставі інструкцій Міністерства статистики України [29].

Облік виробничих запасів здійснюється за такими напрямками: кількісний і вартісний облік; облік заготівлі і придбання матеріалів та розрахунків з постачальниками; наявності і руху матеріалів на складах; використання матеріалів у процесі виробництва; реалізації матеріальних цінностей і розрахунків з покупцями.

Виробничі запаси, які надходять на підприємство, оприбутковуються

матеріально відповідальними особами (завідувачами складами, комірниками та іншими особами). На складі комірник на кожен номенклатурний номер запасу оформляє матеріальний ярлик. Цей документ містить найменування, номер і повну характеристику кожного виду запасу. Ярлик розміщується безпосередньо на запасі або поблизу нього.

Оприбуткування виробничих запасів матеріально відповідальною особою здійснюється на підставі накладних, товару – транспортних накладних, рахунків – фактур та інших супроводжувальних документів.

Якщо в результаті приймання виробничих запасів будуть встановлені кількісні та якісні розбіжності з даними супроводжувальних документів постачальника, а також при прийманні запасів, що надійшли без документів комісія підприємства складає акт про приймання матеріалів типової форми М-7 «Акт про приймання матеріалів». Для оприбуткування таких запасів за наказом керівника створюється спеціальна комісія, в яку обов'язково мають входити представники постачальника, а у разі виникнення суперечливих питань з метою з'ясування непорозумінь можна залучати відповідних спеціалістів-експертів. Акт складається у двох примірниках і підписується членами комісії, після чого затверджується підписом керівника підприємства.

Для одержання матеріалів зі складу постачальника або транспортної організації довірений особі (експедитору) головний бухгалтер виписує довіреність. Довіреність підписується керівником підприємства, головним бухгалтером та засвідчується печаткою господарства.

Для скорочення обсягів роботи по документуванню дозволяється замість виписування прибуткових ордерів оформляти приймання запасів способом відміток (штамп) відповідальної особи на супроводжувальних документах. Це значно полегшує роботу як матеріально відповідальної особи, так і бухгалтера, адже надходження матеріалів є значним і частим.

На підприємстві має місце такий документ як акт на списання товарно – матеріальних цінностей. Цей акт відображає списання товарно – матеріальних цінностей з підзвіту матеріально відповідальної особи на виробництво.

Документообіг на підприємстві має бути організований так, щоб забезпечувати вчасне надходження необхідної інформації до бухгалтерії. Первинні документи, які надходять до бухгалтерії, підлягають перевірці за змістом операції і за правильністю їх оформлення. Особливу увагу слід звернути на законність проведення операцій.

Оскільки кількість номенклатурних номерів запасів є невеликою, то немає потреби у складанні матеріальних звітів, проте для визначення вартісного показника наявних виробничих запасів бухгалтерія складає оборотно-сальдову відомість по товарно-матеріальних цінностях. Організації обліку виробничих запасів приділено увагу авторів М.В.Кужельного, С.О. Левицької [18]. На підприємстві бухгалтерський облік виробничих запасів організовують наступним чином (рис.1.2):

Рис. 1.2 - Схема організації бухгалтерського обліку запасів [18].

Для забезпечення документування виробничих запасів передбачено використання ряду типових форм документів. Дані, відображені в документах, систематизуються на рахунках бухгалтерського обліку в регістрах синтетичного та аналітичного обліку за допомогою подвійного запису. Крім того, для забезпечення своєчасного відображення господарських операцій у регістрах бухгалтерського обліку, на підприємствах повинні бути чітко визначені терміни передачі документів з обліку запасів до бухгалтерії. Документальне оформлення надходження матеріальних, сировинних і паливних ресурсів, їх наявності та витрачання є досить складним процесом, адже структура документообігу повинна забезпечувати своєчасне отримання необхідних даних як для обліку, так і для контролю і оперативного управління виробничими запасами. Від правильного документального оформлення операцій з надходження виробничих запасів залежить правильне віднесення їх вартості на витрати виробництва, а також реальність оцінки незавершеного виробництва та її відображення у фінансовій звітності.

1.5 Інвентаризація виробничих запасів та облік її результатів

Проведення й оформлення результатів Інвентаризації залишків виробничих запасів здійснюється підприємствами відповідно до вимог інструкції по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів, документів, розрахунків та інших активів, затверджено Положення про інвентаризацію активів в 2014 році [8].

Інвентаризація – перевірка і документальне підтвердження наявності та стану, оцінка активів та зобов'язань (майно, вкладення підприємства в статутні фонди інших підприємств, розрахунки з дебіторами та кредиторами) підприємства. Основні положення проведення інвентаризації виробничих запасів розглядаються також в роботі О.В.Круковської [23].

Інвентаризація виробничих запасів здійснюється інвентаризаційною комісією, призначеною наказом керівника підприємства, по місцях зберігання матеріальних цінностей у присутності матеріально відповідальних осіб.

Дані інвентаризації кожного виду матеріальних цінностей заносяться в інвентаризаційний опис (ф.-21), який складається в двох примірниках і підписується всіма членами комісії. Один примірник опису залишається у матеріально відповідальній особі, а другий – передається до бухгалтерії. В бухгалтерії фактичні залишки матеріальних цінностей, зафіксовані в описах, звіряють з даними бухгалтерського обліку.

Матеріальні цінності, по яких виявлені розходження (залишки, недостача), записують в порівняльну відомість, а матеріально відповідальна особа повинна давати інвентаризаційній комісії письмове пояснення про причини їх виникнення.

Свої висновки і пропозиції щодо врегулювання інвентаризаційних різниць комісія оформляє протоколом і подає на затвердження керівнику підприємства. Керівник повинен прийняти рішення про оприбуткування лишків і списання недостач матеріальних цінностей і затвердити протокол у 5–денний строк.

У бухгалтерському обліку результати інвентаризації відображають в такому порядку:

1. Залишки виробничих запасів зараховують в доход операційної діяльності записом:

Д-т рах. 20 «Виробничі запаси» (відповідний субрахунок)

К-т рах. 719 «Інші доходи від операційної діяльності».

2. Вартість недостачі виробничих запасів списується з:

К-т рах. 20 «Виробничі запаси» (відповідний субрахунок)

на Д-т рах. 947 «Нестачі і втрати від псування цінностей».

3. Недостачі і втрати від псування цінностей з вини матеріально відповідальних осіб відносяться на їх рахунок записом:

Д-т рах. 375 «Розрахунки по відшкодуванню завданих збитків»

К-т рах. 716 «Відшкодування раніше списаних активів».

4. Якщо на час виявлення недостачі виробничих запасів конкретні винуватці не встановлені, то вартість такої недостачі відображається на забалансовому рахунку 07 «Списані активи», субрахунок 072 «Невідшкодовані

нестачі і втрати від псування цінностей» по Д-т.

5. Якщо протягом 3 років терміну позовної давності винуватці не встановлені, то вартість такої недостачі відображається на забалансовому рахунку 07 «Списані активи», субрахунок 072 «Невідшкодовані нестачі і втрати від псування цінностей» по К–т.

6. Після встановлення осіб, які повинні відшкодувати витрати, належна до відшкодування сума зараховується до складу дебіторської заборгованості в доход звітного періоду записом:

Д-т рах. 375 «Розрахунки по відшкодуванню завданих збитків»

К-т рах. 716 «Відшкодування раніше списаних активів».

7. Якщо відповідальна особа відшкодує витрати (внесе кошти на рахунок підприємства) то відшкодована сума знімається з дебіторської заборгованості звітного періоду записом:

Д-т рах. 311 «Поточні рахунки в національній валюті»

К-т рах. 375 «Розрахунки по відшкодуванню завданих збитків»

Розмір збитку по недостачі і псуванню матеріальних цінностей, який підлягає відшкодуванню винними особами, визначається відповідно до Закону України «Про визначення розміру збитків, нанесених підприємству, установі, організації розкраданням, знищенням (псуванням), недостатчею або втратою дорогоцінних металів, дорогоцінних каменів і валютних цінностей», затвердженого постановою Верховної Ради України від 06.06.95 № 218, і Порядку визначення розміру збитків від розкрадання, недостачі (псування) матеріальних цінностей, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 22.01.96 №116 (із змінами, внесеними відповідно з Постановами КМУ від 27.08.96 № 1009, від 20.01.97 №34, від 15.12.97 № 1402).

Висновки до розділу 1

В результаті проведеного дослідження сутності та характеристики виробничих запасів, їх обліку та інвентаризації було визначено, що дана категорія має різні підходи до її розгляду як у вузькому, так і в широкому

розумінні. В основі характеристики виробничих запасів лежать офіційні нормативні та законодавчі акти, які регламентують, що саме відносити до виробничих запасів, їх елементи, порядок оформлення руху виробничих запасів та їх обліку.

Виходячи з різних тлумачень виробничих запасів, нами запропоновано наступна їх характеристика: виробничі запаси – це елементи виробництва, які знаходяться на складах суб'єктів господарювання та потрібні для забезпечення безперервного виробничого процесу, це лише ті предмети праці, які ще не приймають участь у процесі виробництва і зберігають свою природно-речову форму.

Облік виробничих запасів здійснюють на активному рахунку 20 з відповідними йому субрахунками. По дебету здійснюється придбання запасів, а по кредиту – їх витрачання за різними напрямками.

2. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПП ФІРМА «ГАРМАШ»

Для проведення фінансово-економічного аналізу діяльності підприємства використовують форми статистичної та фінансової звітності за 2021- 2022 роки:

- форма №1-підприємництво «Звіт про основні показники діяльності підприємства»;
- форма №1П-НПП (річна) «Звіт про виробництво промислової продукції»;
- форма №1-ПВ «Звіт з праці»;
- форма №11-03 «Звіт про наявність та рух основних засобів, амортизацію»;
- форма №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»;
- форма №2 «Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід)»;
- форма №3 «Звіт про рух грошових коштів»;
- форма №4 «Звіт про власний капітал»;
- форма №5 «Примітки до річної фінансової звітності» тощо.

2.1 Аналіз основних фінансово-економічних показників діяльності підприємства

Для якісного проведення аналізу діяльності фірми, необхідно розглянути характеристику самого підприємства, його структуру, асортимент виробленої продукції, ресурсне забезпечення, напрямки реалізації продукції місце цього підприємства в економіці галузі.

ПП ФІРМА «ГАРМАШ» створено і зареєстровано у 1997-09-01, вид діяльності якого «Виробництво м'ясних продуктів» До складу фірми входять два окремих м'ясопереробних підприємства - Олександрівський та Біляївський, які доповнюють один одного виробляємим асортиментом ковбасних і м'ясних продуктів. Сьогодні - це сучасне, стабільне, відоме на ринку м'ясопродуктів підприємство, яке активно розвивається, гарантує високу якість своєї продукції. Основним асортиментом продуктів є: від різновидів сиркопчених ковбас і

делікатесів до варених ковбас і напівфабрикатів.

Фірма оснащена європейським обладнанням провідних виробників: Schaller, Handman, Mauer та інше. Сучасне пакувальне обладнання - Variovac, CrioVac, Repak - дає можливість здійснювати упаковку продукції під вакуумом і в модифікованому газовому середовищі, що збільшує терміни зберігання і чудово зберігає смакові якості продукту. Фірма постійно модернізує виробничі потужності. На ряду з власними торговельними точками, реалізація здійснюється через мережу магазинів ТАВРІЯ-В, АШАН, КОПІЙК. Удосконалення системи збуту, розширення ринку передбачає доставку товару зі складу підприємства до торгової точки за допомогою власного транспортного парку автомашин. Всі машини оснащені сучасним холодильним обладнанням, що дозволяє забезпечити збереження продукту при необхідних умовах на всьому шляху прямування.

Технології і рецептури, що використовуються, високим стандартам та ТУ, спеціально розроблених для підприємства. Фірма постійно розвивається. Кращі технологи заводу постійно працюють над створенням нових продуктів з урахуванням сучасних вимог і тенденцій ринку. Особлива увага приділяється контролю якості продукції, який здійснюється на всіх етапах виробництва. ПП ФІРМА «ГАРМАШ» випускає продукцію різних цінових категорій. Наявність у портфелі підприємства продукції, різної за своєю спрямованістю, дозволяє задовольняти потреби різних верств населення, приділяти увагу сучасним тенденціям і трендам, постійно збільшувати покриття ринку. З метою просування продукту і забезпечення його впізнаності фірма регулярно проводить промоакції, дегустації, здійснює трейд-маркетингові заходи, має Сертифікат ISO 9000/2000, сертифікат: «Лідери 21-ого століття».

Тобто, підприємство постійно удосконалює техніку, технології, розширює асортимент виробляємої продукції з метою задоволення потреб за різними ціновими параметрами. Для визначення результатів діяльності підприємства розглянемо основні показники його діяльності за два роки в таблиці 2.1

Таблиця 2.1 – Основні фінансово-економічні показники діяльності ПП
ФІРМА «ГАРМАШ» за 2021-2022 роки

Показники	Поперед ній рік	Звітний рік	Відхилення	
			абс.	%
1. Обсяг продукції в натуральному виразі, т	435,5	560,0	124,5	28,58
2. Обсяг продукції в оптових цінах без ПДВ та акцизного збору, тис.грн.				
- у діючих оптових цінах	65213,3	88156	22942,7	35,18
- у порівнянних оптових цінах	68556,4	88156	19599,6	28,58
3. Середня оптова ціна за 1 т. продукції, грн.	149744	157421	7677	5,13
4. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис.грн.	68313	89057	20754	30,38
5. Собівартість реалізованої продукції, тис.грн.	51880	72 444	20564	39,64
6. Адміністративні витрати, тис.грн.	7751	7 411	340	4,38
7. Витрати на збут, тис.грн.	7954	8 724	770	9,68
8. Валовий прибуток, тис.грн.	16443	16 613	170	1,03
9. Повна собівартість реалізованої продукції, тис.грн.	67585	88379	20794	30,76
10. Витрати на 1 гривню реалізованої продукції, коп.	75,94	81,33	5,9	7,1
11. Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн	728	478	-250	-34,34
12. Фінансовий результат від фінансової діяльності, тис. грн	-410	-	410	в 4 рази
13. Фінансовий результат до оподаткування	318	478	160	50,31
14. Чистий прибуток (збиток), тис.грн.	321	392	71	22,12
15. Матеріальні витрати, тис.грн.	52084	57 869	5785	11,11
16. Матеріаловіддача, грн.	1,250	1,523	0,273	21,87
17. Середня облікова кількість штатних працівників облікового складу, осіб	181	155	-26	-14,36
18. Продуктивність праці одного штатного працівника облікового складу, грн.	378746	568748	190002	50,16
19. Фонд оплати праці штатних працівників облікового складу, тис.грн.	9100	11157	2057	22,60
20. Середня річна заробітна плата одного штатного працівника облікового складу, грн.	50276	71980	21704	43,17
21. Середня річна вартість основних засобів за основним видом діяльності, тис.грн.	73861	86663	12802	17,33
22. Фондовіддача, грн.	0,928	1,017	0,089	9,61
23. Фондомісткість, грн..	1,077	0,983	-0,094	-8,72
24. Середня річна вартість оборотних коштів, тис.грн.	48836	86668	39832	81,56
25. Рентабельність продукції, %	1,08	1,08	0,0	*
26. Рентабельність виробництва, %	0,26	0,30	0,04	*
27. Коефіцієнт поточної ліквідності	3,52	4,341	0,821	*
28. Коефіцієнт швидкої ліквідності	3,162	3,637	0,475	*
29. Коефіцієнь абсолютної ліквідності	0,002	0,005	0,003	*

За результатами аналізу даних таблиці № 2.1 можна зробити ряд висновків. У 2022 році порівняно з 2021 роком обсяг продукції в натуральному вираженні збільшився на 28,58%, що дорівнює зростанню на 124,5 тонн. В діючих цінах обсяг виробленої продукції збільшився на 22942,7 тис. грн., дорівнює зростанню на 35,18 %. В діючих цінах відбулось зростання обсягу продукції за рахунок зростання середньої оптової ціни за 1 тону продукції на 7677 тис. грн. або на 5,13 %.

В порівняних цінах обсяг виробленої продукції за цієї же період збільшився на 19599,6 тис. грн, що дорівнює темпам зростання на 28,58% на

Чистий дохід від реалізації продукції в 2022 році збільшився порівняно з 2021 роком на 20754 тис. грн. або на 30,38%. Разом з тим, вартість реалізованої продукції менше ніж вартість виробленої продукції у 2022 році в діючих цінах. Чистий дохід збільшився на 30,38 %, тоді як вартість виробництва продукції в діючих цінах зросла на 35,18 %.

Собівартість реалізованої продукції зросла на 39,64 %, що спричинило зростання витрат на 1 грн. на 5,9 копійок або на 7,1 %. У 2021 та у 2022 роках фінансовий результат від операційної діяльності позитивний, але зменшився на 34,34 %. Також отримано чистого прибутку відповідно у 2021 році 321 тис.грн, у 2022 році 478 тис. грн.

В результаті діяльності зросли якісні показники: продуктивність праці зросла на 50,16 %, рентабельність виробництва зросла на 0,04 %. Покращились кількісні показники, такі як фондівіддача зросла на 9,361 %, матеріаловіддача зросла на 21,87 % на одну гривну. Разом з тим, за рахунок суттєвого зростання оборотних коштів на 81,56 %, значно знизився коефіцієнт оборотності з 1,398 до 1,027, тобто на 26,54 %.

Підприємство збільшує власну ліквідність: коефіцієнт поточної ліквідності збільшився на 0,821, коефіцієнт швидкої ліквідності - 0,475, абсолютної ліквідності на 0,003. Зростання ефективності діяльності підприємства показує, що ПП ФІРМА «ГАРМАШ» стабільно, платоспроможне та загрози банкрутства не передбачається.

2.2 Аналіз виробничих запасів на ПП ФІРМА «ГАРМАШ»

Аналіз виробничих запасів передбачає визначення структури виробничих запасів, визначення питомої ваги в структурі оборотного капіталу, в структурі запасів підприємства. Визначення виробничих запасів на зміну виробництва продукції, Для проведення аналізу використовуємо баланс, звіт про фінансові результати та примітки до фінансової звітності.

Таблиця 2.2 - Аналіз складу, структури та динаміки оборотних активів

Показники	Абсолютна величина, тис.грн		Питома вага, %		Відхилення		
	На початок року	На кінець року	На початок року	На кінець року	Абсолютне, тис.грн	Питомої ваги	В % до на початок року
Оборотні активи всього, в т.ч:	80939	92398	100	100	11459	*	14,16
-запаси	9715	14975	12,01,	16,21	5260	4,20	73,56
виробничі запаси	6715	13255	8,30	14,34	6540	6,04	97,39
-дебіторська заборгованість	14662	15931	18,12	17,24	1269	-0,88	8,66
- грошові кошти	35	102	0,04	0,11	67	0,07	191,4
- Інші оборотні активи	56527	61390	69,83	66,44	4863	-3,39	8,60

Виробничі запаси є складовою усіх запасів та складовою оборотних активів, які безпосередньо обслуговують виробничий процес. Дані таблиці показують, що питома вага виробничих запасів в структурі оборотних активів складає в базовому році 12,01 %, тоді як на звітний рік вона збільшилась и складає 16,21 відсотків при абсолютному зростанні виробничих запасів на 5260 тис. грн. Це відбулося за рахунок значного зростання інших оборотних активів на 4863 тис.грн. при зменшенні а їх питомої ваги з 69,83 % до 66,44 %. Дебіторська заборгованість змінилась несуттєво, при збільшенні на 1269 тис.грн, але зменшення питомої ваги з 18,12 % до 17,24 %.

Аналіз складу, структури та динаміки виробничих запасів в структурі загальних запасів проведемо в таблиці 2.3

Таблиця 2.3 - Аналіз складу, структури та динаміки виробничих запасів в структурі загальних запасів

Показники	Абсолютна величина		Питома вага, %		Відхилення		
	На початок року	На кінець року	На початок року	На кінець року	абсолютно	Питокої ваги	В % на початок року
Запаси всього, в тому числі:	9715	14975	100	100	5260	*	54,14
1.1 Виробничі запаси, в т.ч.	6715	13255	69,11	88,51	6460	19,4	96,20
Сировина і матеріали	6139	10120	63,19	67,58	3981	4,39	64,85
паливо	263	386	2,71	2,58	123	0,13	46,77
Тара і тарні матеріали	193	390	1,98	2,60	197	0,72	102,07
Запасні частини	120	2359	1,23	15,75	2239	14,52	18,6 раз
1.3 Готова продукція	3000	1720	30,89	11,49	-1280	-19,40	-42,66

На підставі проведеного аналізу запасів на підприємстві ПП ФІРМА «ГАРМАШ», можна зробити висновки, що найбільшу частину запасів складають виробничі запаси, питома вага яких в базовому році складала 69,11 %, тоді як в звітному році тільки 88,51 % при збільшенні запасів на 5260 тис. грн. або на 54,14 %. Виробничі запаси зросли на 6460 тис. грн або на 96,20 %. Питома вага виробничих запасів збільшилась за рахунок зменшення готової продукції на складі, з 3000 тис. грн. до 1720 тис. грн, або на 42,66 %.

Таблиця 2.4 - Аналіз оборотності виробничих запасів

	Чистий дохід, тис.грн		Вартість запасів, тис.грн		Коефіцієнт обороту		Тривалість одного обороту, дні	
	2021	2022	2021	2022	2021	2022	2021	2022
Виробничі запаси, в т.ч	68313	89057	6715	13255	10,17	6,72	35,4	53,57
-сировина і матеріали	*	*	6139	10120	8,98,	8,80	40,1	40,91
-паливо	*	*	263	386	259,7	230,7	1,38	1,56
-Тара і тарні матеріали	*	*	193	390	353,9	228,4	1,02	1,58
-Запасні частини	*	*	120	2359	569,3	248,1	0,63	1,45

Аналіз оборотності виробничих запасів показав, що загальний коефіцієнт оборотності виробничих запасів у 2022 році значно зменшився порівняно з 2021 роком з 10,17 до 6,72, а тривалість одного обороту зросла з 35,4 днів до 53,57

днів. Найменший коефіцієнт оборотності із запасів складають запасні частини, тара та паливо. Це обумовлено незначним кількісним показником, які суттєве мають скорочений термін тривалості одного обороту, які складав в 2021 році відповідно 0,63; 1,02; 1,38, в звітному році відповідно він складають 1,45, 1,58, 1,56. Тривалість одного обороту сировини і матеріалів зросла з 35,4 днів до 53,57 днів. За рахунок зростання виробничих запасів.

Таблиця 2.5 - Аналіз операційних витрат

Показники	Витрати, млн.грн		Структура, %		Відхилення		Відхилення структури
					Абс.	Віднос	
	2021	2022	2021	2022	2021	2022	
Матеріальні затрати	52084	57869	72,70	65,33	5785	11,11	-7,37
Заробітна плата	9100	11157	12,70	12,59	2057	22,60	-0,11
ЄСВ	2612	2719	3,65	3,07	107	4,1	-0,58
Амортизація	3827	5101	5,35	5,76	1274	33,29	0,41
Інші операційні витрати	4016	11733	5,60	13,25	7717	192,1	7,65
Разом	71639	88579	100	100	16940	23,65	*

За допомогою даних «Звіту про фінансові результати», розділу 3 «Елементи операційних витрат» визначаємо матеріальні затрати, як основний елемент виробничих запасів, якій відіграє значну роль у безперебійному виробничому процесі, питома вага складала 72,7 в базовому році і 65,33 в звітному році. Зменшення питомої ваги в звітному році здійснилось за рахунок зростання вартості інших операційних витрат на 7717 тис.грн, або на 191,1 % і питомої ваги зростання з 54,060 до 13,25. Інші елементи практично залишились без змін, або несуттєвих змін.

Таблиця 2.6 – Аналіз використання матеріальних затрат і впливу матеріаловіддачі на динаміку обсягу продукції

Показники	Базовий рік	Звітний Рік	Відхилення		
			Всього	в т.ч. за рахунок	
				Матеріальних витрат	матеріаловіддачі
1. Обсяг продукції в діючих цінах, тис. грн.	68556,4	88156	19559,6	7513,8	12045,8
2. Вартість матеріальних витрат, тис. грн.	52084	57869	5785	7513,8	*
3. Матеріаловіддача, грн.	1,316	1,523	0,207	*	12045,8
4. Матеріаломісткість, грн.	0,759	0,656	-0,103	*	*

За результатами аналізу матеріальних затрат впливу на кількість виробленої продукції показав, при збільшенні обсягу виробництва на 19559,6 тис. грн., за рахунок використання матеріальних затрат при базовій матеріаловіддачі, обсяг збільшився на $1,316 * 5785 = 24854$ тис. грн., тоді як за рахунок підвищення ефективності їх використання, тобто матеріаловіддачі на $0,207 * 57869 = 12045,8$ тис.грн. Матеріаломісткість зменшилась на 0,103 грн.

Висновок. За результатами проведеного аналізу наявності структури і використання виробничих запасів, можна зробити висновки, що підприємство в звітному році ефективно їх використовувало, оскільки матеріаловіддача зросла на 0,207 грн. у порівнянні з базовим роком. На підприємстві достатнє виробничих запасів для забезпечення безперебійної роботи про це свідчить, зростання матеріальних запасів при зростанні обсягу виробництва, що значно зменшує оборотність виробничих запасів і збільшує тривалість одного обороту з 35,4 днів до 53,37 днів. Цей показник характеризує недостатню ефективність використання оборотних коштів.

2.3. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства

Таблиця 2.7 – Аналіз складу, динаміки та структури фінансових результатів діяльності підприємства

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	Попередній рік		Звітний рік		Відхилення	
		тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
1. Фінансовий результат від реалізації продукції	2000-2050-2130-2150	728		478		-250	34,34
3. Фінансовий результат від операційної діяльності	2190 (2195)	728	x	478	x	-280	34,34
4. Фінансовий результат від інвестиційної та фінансової діяльності	2200 + 2220 – –2250 –2255	-410		-		410	В 4 рази
6. Фінансовий результат до оподаткування	2290 (2295)	318	100,0	478	100,0	160	50,31

З таблиці 2.7 бачимо, що фінансовий результат визначається в 2022 році тільки за рахунок основної операційної діяльності. В 2021 році були збитки від інвестиційної діяльності на суму 410 тис.грн.

Таблиця 2.8. – Аналіз формування та динаміки фінансових результатів підприємства від основної операційної діяльності

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	2021 рік, тис. грн.	2022 рік, тис. грн.	Відхилення	
				тис. грн.	%
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	68313	89057	20754	30,38
2. Собівартість реалізованої продукції	2050	51880	72 444	20564	39,64
3. Адміністративні витрати	2130	7751	7 411	340	4,38
4. Витрати на збут	2150	7954	8 724	770	9,68
5. Фінансовий результат від основної операційної діяльності	2000-2050-2130-2150	728	478	-280	34,34

За результатами розрахунку динаміки зміни складових, формування фінансових результатів за два роки, можна зробити наступні висновки. В 2022 році всі складові мають тенденцію до зростання. Чистий дохід збільшився на 30,38 %, але собівартість зросла на 39,64 %, що суттєво вплинуло на фінансовий результату від основної операційної діяльності, який має скорочення на 280 тис грн.

Таблиця 2.9 – Аналіз формування чистого прибутку

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	2021 рік	2022 рік	Відхилення	
				абс.	%
1. Фінансовий результат до оподаткування, тис.грн.	2290 (2295)	318	478	160	50,31
2. Витрати (дохід) з податку на прибуток, тис.грн.	2300	57	86	29	50,87
3. Чистий прибуток, тис.грн.	2290 (2295)– –2300	261	392	131	50,19

Із таблиці бачимо, що в 2022 році результати формування чистого прибутку характеризуються позитивною динамікою, за рахунок того, що фінансовий результат до оподаткування перевищував в 2022 році на 160 тис.грн., або на 50,31 відсотків

Таблиця 2.10 - Аналіз рентабельності виробництва

Показники	Алгоритм розрахунку	2021 рік	2022 рік	Абс. відхил.
1. Фінансовий результат до оподаткування, тис.грн.	форма№2 р.2290 (2295)	318	478	160
2. Середня річна вартість основних засобів, тис.грн.	форма№1 р.1011*	79707	86663	6956
3. Середня річна вартість оборотних коштів, тис.грн.	форма№1 р.1195*	75329	86668	11339
4. Загальна величина виробничих фондів підприємства, тис. грн..	р. 2 + р. 3	155036	173331	18295
5. Рентабельність виробництва, %	р.1: р.4·100%	0,205	0,276	0,071

В результаті розрахунків, дані таблиці показують, що всі показники, які використовуються при розрахунку мають тенденцію до зростання, але темпи зростання різняться. Так вартість виробничих фондів як сума основних і оборотних фондів зросла 18295 тис. грн., що складає відповідно 111,80 %, тоді як фінансовий результат до оподаткування збільшився на 50,31 %, це привело до зростання рентабельності виробництва в 2022 на 0,071 пунктів.

Таблиця 2.11 – Аналіз динаміки валюти балансу

Показники	На початок року	На кінець року	% зміни
Валюта балансу (ф.№1, р.1300), тис.грн.:			
- попереднього року	105784	117550	1,1112
- звітнього року	117550	130698	1,1118

Аналіз динаміки валюти балансу показав, що за два роки валюта балансу збільшилась, за 2021 рік вона зросла на 111,12 %, тоді як за два роки збільшення стало $(1306988/105784 * 100 = 23,55 \%)$

Для більш глибокого виявлення якості динаміки валюти балансу необхідно провести поглиблений аналіз динаміки валюти балансу на підставі даних форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл. 2.12

Таблиця 2.12 – Поглиблений аналіз динаміки валюти балансу

Показники	2021 рік	2022 рік	Коефіцієнт зміни
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис.грн.	68313	89057	1,3036
2. Фінансовий результат до оподаткування, тис.грн.	318	478	1,5031
3. Валюта балансу, тис.грн.:			
- на початок року	105784	117550	1,1112
- на кінець року	117550	130698	1,1118
4. Середнє річне значення валюти балансу*, тис.грн.	111667	124124	1,1116

На підставі попередніх даних про динаміку фінансових результатів, динаміку валюти балансу. Можна визначити, що всі складові елементи валюти балансу мають тенденцію до зростання. Така ситуація складу валюти балансу вплинула позитивно на його зміну. Ми бачимо, що всі коефіцієнти змін в 2022 році більше одиниці, що характеризує позитивну тенденцію розвитку підприємства, але значення зміни коефіцієнтів має несуттєвий характер, практично дорівнює 111,12 %, 111,18 %, 111,16 %.

Аналіз складу, структури та динаміки активів підприємства здійснюють за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» Даний аналіз включає характеристики всіх елементів активів, їх абсолютне значення і питому вагу в структурі балансу і структурі відділів оборотних і необоротних активів.

Також визначають динаміку зміни елементів активів. Аналіз активів здійснюють за допомогою аналітичної таблиці 2.13

Аналіз активів показав, що необоротні активи складають в структурі 31,14 % та 29,30 відсотків, тоді як оборотні активи складають 68,86 %. Та 70,70 відсотків. Найбільшу частину в структурі оборотних активів складають запаси

та інші оборотні активи., відповідно 8,26 та 11,46 запаси, 48,09 та 46,97 відсотків складають інші оборотні активи.

Таблиця 2.13 – Аналітична таблиця аналізу складу, структури та динаміки активів підприємства

Показники	Код рядка	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
				абс.	%
Всього активів, тис. грн.	1300	117550	130698	13148	11,18
1. Необоротні активи, тис. грн.	1095	36611	38300	1689	2,09
– в % до активів		31,14	29,30	-1,84	x
2. Оборотні активи, тис. грн.	1195	80939	92398	11459	14,16
– в % до активів		68,86	70,70	1,84	x
2.1. Запаси, тис. грн.	1100	9715	14975	5260	54,14
– в % до активів		8,26	11,46	3,20	x
2.2. Кошти в розрахунках, тис. грн.	1120÷1155	-	-	-	-
– в % до активів					x
2.3. Грошові кошти та їх еквіваленти, тис. грн.	1160, 1165	35	-	-35	*
– в % до активів		0,029	--	-0,029	x
2.4. Інші оборотні активи, тис. грн.	1170, 1190	56527	61390	4863	8,60
– в % до активів		48,09	46,97	-1,012	x
у тому числі витрати майбутніх періодів **, тис. грн.	1170	-	-	-	-
– в % до активів					x
3. Необоротні активи утримувані для продажу, та групи вибуття, тис.грн.	1200	-	-		
– в % до активів					x

Результати розрахунку і аналізу зміни активів підприємства показують, що зростання активів на 13148 тис.грн, або на 11,18 % здійснено за рахунок необоротних активів на 1689 тис.грн, або на 20,9%, тоді як оборотні активи збільшено на 11459 тис.грн. Таким чином питома вага оборотних активів зменшилась на 1,84 %. А оборотних активів зросла на 1,84 %.

В структурі оборотних активів значну частину займають запаси, які збільшено на 5260 тис.грн, або на 54,14 % Друга група оборотних активів – це інші оборотні активи, які зросли на 4863 тис.грн, або на 8,60 %.

Таблиця 2.14 – Аналіз динаміки та структури оборотних коштів

Показники	Код рядка	Абсолютна величина		Питома вага, %		Відхилення			
		на початок звітного року	на кінець звітного року	на початок звітного року	на кінець звітного року	абсолютне	питомої ваги	в % до величини на початок звітного року	в % до величини зміни оборотних активів
Оборотні активи всього, тис. грн., в тому числі:	1195	8093 9	9239 8	100	100	11 45 9	*	9,89	12,40
– запаси	1100	6715	1325 5	8,30	14,34	65 40	6,0 4	6,31	49,33
– дебіторська заборгованість	1120 ÷ 1155	1423 7	1547 6	17,5 9	16,75	12 39	-0, 84	108,70	8,0
– грошові кошти та поточні фінансові інвестиції	1160 , 1165	35	102	0,04 3	0,11	67	18 6,2	-0,067	65,6 9
– інші оборотні активи	1170 , 1190	5695 2	6184 5	70,3 6	66,93	48 93	- 3,4 3	8,59	7,91

За даними табл. 2.14 можна зробити висновки, що динаміки оборотних активів має позитивний результат за всіма елементами структури та змін у їх структурі за досліджуваний період.

Аналіз структури розміщення оборотного капіталу (оборотних коштів) підприємства за сферами розміщення його окремих елементів показує, що на зміна в структурі має тенденції як до зростання окремих елементів, таких як запаси, грошові кошти і, навпаки, до зменшення питомої ваги таких елементів як дебіторська заборгованість та інші оборотні активи.

На підставі даних форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та №5 «Примітки до річної фінансової звітності» за допомогою табл. 2.15

Таблиця 2.15 – Аналіз структури розміщення оборотного капіталу
(оборотних коштів) підприємств

Показники	Попередній рік		Звітний рік		Відхилення		
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	абс ·	%	за структур ою
1. Сфера виробництва в тому числі:	6715	8,3 0	13255	14, 34	65 40	97, 39	6,31
– виробничі запаси*	6715	8,3 0	13255	14, 34	65 40	97, 39	6,31
– незавершене виробництво*	*	*	*				
– витрати майбутніх періодів	*	*	*				
2. Сфера обігу в тому числі:	74224	91, 70	79143	85, 66	49 19	6,6 2	-6,04
– готова продукція*	3000	3,7 0	1720	1,8 6	12 80	42, 67	-1,84
– грошові кошти	35	0,0 43	102	0,1 1	67	18 6,2	-0,067
– дебіторська заборгованість	71189	87, 95	77321	83, 68	61 32	8,6 1	-4,27
– товари*	14237	17, 59	15476	16, 74	12 39	8,7 0	-0,85
– інші**	56952	70, 36	61845	66, 93	48 93	8,5 9	-3,43
Всього оборотний капітал	80939	10 0	92398	10 0	11 45 9	14, 16	–

* Форма №5 «Примітки до річної фінансової звітності», розділ VIII «Запаси».

Дані розподілу оборотних коштів за сфера використання показали, що найбільша їх частина використовується в сфері обігу. В попередньому році питома вага оборотних коштів у сфері виробництва складала 8,30%, то в звітному році вона зросла до 14,34 %, тобто на 6,31 %. Тоді, навпаки, сфера обігу в питомій вазі зменшилась з 91,07 % до 85,66 %. В структурі зміни склали 6,62 % Останні елементи оборотних коштів мають тенденцію до зниження.

Аналіз використання оборотного капіталу (оборотних коштів) підприємства та його окремих елементів здійснюється на підставі даних форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл. 2.16.

Таблиця 2.16 – Аналіз використання оборотних коштів

Показники	Код рядка (алгоритм розрахунку)	2021 рік	2022 рік	Відхилення	
				абс.	%
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	Ф № 2 р. 2000	68313	89057	20754	30,38
2. Середньорічні залишки оборотних коштів, тис. грн., в т.ч.	Ф № 1 р. 1195	48836	86668	39832	81,56
2.1. Запаси*	Ф № 1 р.1100	9715	14975	52960	54,14
2.2. Кошти в розрахунках*	Ф № 1 р.1125÷1155	14237	15476	1239	8,70
2.3. Грошові кошти та поточні фінансові інвестиції*	Ф № 1 р.1160, 1165	35	102	67	191,43
2.4. Інші оборотні активи*	Ф № 1 р.1170, 1190	56527	61390	4863	8,60
3. Кількість днів в періоді	х	360	360	*	*
4. Одноденна виручка, тис. грн..	р. 1 : р. 3	189,76	247,38	57,62	30,36
5. Потреба в оборотних коштів одного дня, тис. грн.	р. 2 : р. 3	135,65	240,74	105,09	77,47
6. Кредиторська заборгованість, тис. грн.	Ф № 1 р.1615	9111	9138	27	0,296
7. Коефіцієнт оборотності	р.1 : р.2	1,4	1,03	-0,37	-26,43
8. Коефіцієнт завантаженості	р.2 : р. 1	0,71	0,97	0,26	36,62
9. Тривалість 1 обороту, днів, в т.ч.	р.3 : р.7 або р.2 : р.4	257,3	350,34	93,04	36,16
9.1. В запасах	р.2.1 : р.4	51,19	60,53	9,34	18,25
9.2. В коштах в розрахунках	р.2.2 : р.4	75,03	62,56	-12,44	-16,58
9.3. В грошових коштах	р.2.3 : р.4	0,184	0,412	0,232	126,08
9.4. В інших оборотних коштах	р.2.4 : р.4	297,89	248,16	49,72	-16,69
10. Економія (надлишок) оборотних коштів, тис. грн.	абс. відхилення по р.9 · р.5 за звітний рік	х	84340,8	х	х
11. Кредиторська заборгованість, враховуючи економію (надлишок) оборотних коштів при умові роботи заводу на рівні попереднього року, тис. грн.	р.10 ± р.6 за звітний рік	х	75202,8	х	х

Результати аналізу використання оборотних коштів показав, що тривалість оборотних коштів дуже низька і складає в звітному періоду 257,3 днів, а в звітному 350,4 днів. Головним фактором впливу на тривалість обороту впливає елемент інші оборотні активи, величина яких складає 61390

тис.грн, тоді як виробничі запаси складають 14975 тис.грн. Це дійсно характеризує надлишок оборотних коштів, їх нераціональне використання

Аналіз складу, структури та динаміки дебіторської заборгованості підприємства здійснюється підставі даних форми №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.17.

Таблиця 2.17 – Аналіз складу, структури та динаміки дебіторської заборгованості

Показники	Код рядка	Абсолютна величина		Питома вага, %		Відхилення			
		на початок звітного року	на кінець звітного року	на початок звітного року	на кінець звітного року	абсолютне	питомої ваги	в % до величини на початок звітного року	в % до величини зміни дебіторської заборгованості
Дебіторська заборгованість всього, в тому числі:	1125÷1155	14237	15476	100	100	1239	x	108,70	8,0
1.1. Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги*	1120, 1125	13812	15021	97,01	97,06	12,09	0,05	108,75	8,05
1.2. Дебіторська заборгованість за розрахунками **:.	1130÷1145	425	455	2,99	2,94	30	-0,05	7,06	6,59
– з бюджетом,	1135	425	455	2,9	2,94	30	-0,05	7,06	6,59
– в тому числі з податку на прибуток	1136	425	455	2,99	2,94	30	-0,05	7,06	6,59

Аналіз с структури дебіторської заборгованості складає,що основна маса її зайнята в розділу дебіторська заборгованість за товари., яка складає відповідно 97,1 %та 97,06 %. Друга частина, це дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом та дорівнює 2,9 % та 2,94 %. Переплата за податком на прибуток

За даними табл. 2.18 розглянемо динаміку абсолютної величини дебіторської заборгованості та її частки за строками непогашення.

Таблиця 2.18 – Аналіз дебіторської заборгованості підприємства за строками непогашення

Показники		Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги		Інша поточна дебіторська заборгованість		Відхилення	
		тис. грн.	%	тис. грн.	%	абс.	%
Попередній рік	Всього, в тому числі:	14237	100,0	56527	100,0	х	х
	– до 12 місяців	10825	76,04	28612	50,62	х	х
	– від 12 до 18 місяців	3412	23,96	27915	49,38	х	х
	– від 18 до 36 місяців	*				х	х
Звітний рік	Всього, в тому числі:	15476	100,0	61390	100,0	45914	396,7
	– до 12 місяців	9830	63,52	30130	49,08	20300	306,5
	– від 12 до 18 місяців	5646	36,48	31260	50,92	25614	453,7
	– від 18 до 36 місяців	*		*			

В результаті аналізу терміну погашення дебіторської заборгованості було встановлено, що в попередньому році основна величина дебіторської заборгованості погашена в період до одного року і складає 76,04 %. Друга частина дебіторської заборгованості, яка погашена протягом до 18 місяців.

В звітному періоді тенденція зберігається за товари погашено в період до 12 місяців -63,52 %, але до 18 місяців збільшилось погашення дебіторської заборгованості з 23,96 % до 36,48 %, що характеризує негативно процес управління дебіторською заборгованістю. Інша поточна заборгованість тенденція однакова і складає в межах 50 відсоток.

За даними табл. 2.19 необхідно і зробити відповідні висновки про зміни складу, структури та величини джерел формування активів підприємства та їх складових.

Таблиця 2.20– Аналіз складу та динаміки джерел формування активів підприємства*

Показники	Код рядка	Попередн й рік	Звітний рік	Відхилення	
				абс.	%
Всього джерел формування активів, тис. грн.	1900	117550	130698	13148	11,18
1. Власний капітал, тис. грн.	1495	80939	92398	11459	14,15
– в % до усіх джерел		68,85	70,69	1,84	х
1.1. Наявність власних оборотних коштів, тис. грн.	1495 – 1095 або 1495 + 1595 – 1095	58342	71112	12770	21,89
– в % до усіх джерел		49,63	54,41	4,78	х
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення, тис. грн.	1595	*	*		
– в % до усіх джерел					х
2.1. Довгострокові зобов'язання, тис. грн.	1500÷1515	*	*		
– в % до усіх джерел					
2.2. Довгострокові забезпечення, тис. грн.	1520, 1525	*	*		
– в % до усіх джерел					
3. Поточні зобов'язання і забезпечення, тис. грн.	1695	22597	21286	-1311	-5,80
– в % до усіх джерел		19,22	16,28	-2,94	х
3.1. Короткострокові зобов'язання, тис. грн.	1600, 1610	12000	10800	1200	10,0
– в % до усіх джерел		10,21	8,26	-1,95	х
–в тому числі короткострокові кредити банків, тис. грн.	1600	12000	10800	1200	10,0
– в % до усіх джерел		10,21	8,26	-1,95	х
3.2. Кредиторська заборгованість, тис. грн.	1605, 1615÷1645	10314	10987	673	6,53
– в % до усіх джерел		8,77	8,41	-0,36	х
3.3. Поточні забезпечення, тис. грн.	1660	*	*	*	*
– в % до усіх джерел					х
3.4. Інші поточні зобов'язання	1665,1690	293	34	259	88,39
– в % до усіх джерел		0,249	0,026	-0,223	х
4. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття, тис.грн.	1700	*	*	*	*
– в % до усіх джерел					х

Результати аналізу складу, структури та динаміки джерел формування активів балансу показали, що основним джерелом виступає власний капітал

68,75 %, та 69,22% з високим розміром власних оборотних коштів, Відповідно 49,63% та 46,25%. Друга частина джерел формування складають поточні зобов'язання, відповідно 19,22 % та 16,28 %, серед яких найбільша частина це Кредиторська заборгованість за товари і роботи, відповідно 8,77 % та 8,41 %.

Аналіз структури, складу та динамік власного капіталу підприємства, які були здійснені за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.21

Таблиця 2.21– Аналіз складу, структури та динаміки власного капіталу підприємства

Показники	Код рядка	2021 рік	2022 рік	Відхилення	
				абс.	%
Власний капітал всього, тис. грн., в тому числі:	1495	94953	109412	14459	15,23
1. Зареєстрований (пайовий) капітал, тис. грн.	1400	160000	160000	*	*
– в % до власного капіталу					x
2. Капітал у дооцінках, тис. грн.	1405	*	*		
– в % до власного капіталу					x
3. Додатковий капітал, тис. грн.	1410	*	*		
– в % до власного капіталу					x
4. Резервний капітал, тис. грн.	1415	*	*		
– в % до власного капіталу					x
6. Нерозподілений прибуток (непокритий збиток), тис. грн.	1420	-8406	-8014	392	4,66
– в % до власного капіталу					x
7. Неоплачений капітал, тис. грн.	1425	-56641	-42574	14067	24,83
– в % до власного капіталу					x
8. Вилучений капітал, тис. грн.	1430	*	*		
– в % до власного капіталу					x

За даними табл. 2.21 зміни складу, структури та величини власного капіталу підприємства та його елементів характеризуються наступним чином. Склад власного капіталу складається з трьох позицій: статутного капіталу , нерозподіленого прибутку та неоплаченого капіталу. При цьому, на підприємстві склалася ситуація, що кінцеві результати мають збитки та практично 30 відсотків не сплаченого капіталу засновниками.

Аналіз динаміки рентабельності капіталу підприємства здійснюється за даними форм № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», форм № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за два роки, розглядається необоротний і оборотний капітал як разом, так і окремо за кожним елементом наведено таблиці 2.22

Таблиця 2.22 – Аналіз рентабельності капіталу підприємства

Показники	Код рядка (алгоритм розрахунку)	Попере дній рік	Звітни й рік	Абсолютне відхилен ня
1. Чистий прибуток (збиток) підприємства, тис. грн.	Ф № 2 р. 2350 (2355)	321	392	71
2. Середня річна сума капіталу підприємства, тис. грн.*, в тому числі:	Ф № 1 р. 1300	117550	130698	13148
– основного капіталу*	Ф № 1, р. 1095	36611	39300	2689
– оборотного капіталу*	Ф № 1 р.1195	80939	92398	11459
в тому числі – власного оборотного капіталу*	Ф № 1 р.1495 – р.1095	44318	54098	10780
3. Рентабельність капіталу, %	р. 1 : р. 2·100%	0,273	0,30	0,027
4. Рентабельність основного капіталу, %	р. 1 : р. 2.1·100%	0,877	0,997	0,120
5. Рентабельність оборотного капіталу, %	р. 1 : р. 2.2·100%	0,396	0,424	0,028
6. Рентабельність власного оборотного капіталу, %	р. 1 : р. 2.3·100%	0,55	0,551	0,001

Проведені розрахунки за допомогою середньої арифметичної за період, що аналізується, показали, що за рахунок того, що сума прибутку незначна, всі показники рентабельності капіталу мають значення менше одиниці. Від 0,3 до 0,9. Це характеризує, що управління власним капіталом не ефективно. Треба приймати обов'язкові заходи, що до покращення використання власного капіталу. Особливо сучасно і терміново погасити заборгованість засновників про внесення коштів в статутний фонд. Друге, зменшити або ліквідувати від'ємне значення розподілу прибутку. Для цього потрібно збільшити фінансовий результат до оподаткування і чистий фінансовий результат за рахунок збільшення виробництва та скорочення непродуктивних витрат.

Наступним етапом аналізу буде розділ, який характеризує кредиторську заборгованість. Аналіз складу, структури та динаміки кредиторської заборгованості підприємства здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» здійснюємо за два роки, визначимо їх тенденцію та структуру та яким чином кредиторська заборгованість буде впливати на стійкість підприємства, його ліквідність та можливості банкрутства підприємства. Своєчасний аналіз дає можливість розробити заходи до упередження негативних наслідків для діяльності підприємства. Результати аналізу будуть зроблені за допомогою табл. 2.23.

Таблиця 2.23 – Аналіз складу, структури та динаміки кредиторської заборгованості

Показники	Код рядка	Абсолютна величина		Питома вага, %		Відхилення			
		на початок звітного року	на кінець звітного року	на початок звітного року	на кінець звітного року	абсолютне	питомої ваги	в % до величини на початок звітного року	в % до величини зміни кредиторської заборгованості
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Кредиторська заборгованість всього, в тому числі:	1605÷1645,1690	10597	10486	100	100	-111	x	98,95	1,058
1.1. Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги*	1605,1615	9111	9138	85,98	87,14	27	1,16	100,30	0,296
1.2. Кредиторська заборгованість за розрахунками**:	1610,1620÷1645	10193	10452	96,18	99,67	259	3,49	102,54	0,239
– за довгостроковими зобов'язаннями	1610	*	*						
– з бюджетом,	1620	495	804	4,67	7,67	309	3,0	162,42	38,43
– у т.ч. з податку на прибуток	1621	13	35	0,122	0,334	22	0,122	269,23	62,85
– зі страхування	1625	225	108	2,12	1,03	-117	-1,09	-48	108,33

Продовження таблиці 2.23

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
– з оплати праці	1630	473	402	4,46	3,83	-71	- 0,6 3	84,99	17,66
– за одержаними авансами	1635	*	*						
– за розрахунками з учасниками	1640	*	*						
– із внутрішніх розрахунків	1645	*	*						
1.3. Інші поточні зобов'язання	1690	293	34	2,76	0,32	- 25 9	- 2,4 4	-11,60	7,62 раз

Результати аналізу кредиторської заборгованості показали, що найбільша частина кредиторської заборгованості складає заборгованість за товари, яка дорівнює відповідно 85,98 відсотків в 2021 році та 87,14 відсотків в звітному році. В 2022 році вона зросла на 1,16 пунктів. Разом з тим, зменшилась кредиторська заборгованість із заробітної плати та страхування, та іншої поточної заборгованості.

Таблиця 2.24 – Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства

Показники	Дебіторська заборгованість, тис. грн.	Кредиторська заборгованість, тис. грн.	Перевищення заборгованості	
			дебіторської	кредиторської
1. Заборгованість за товари, роботи, послуги, тис. грн.	15476	9138	6338	
2. За розрахунками*:				
– з бюджетом,	455	804		349
– у т.ч. з податку на прибуток	13	35		22
– за виданими авансами	*	*		
– зі страхування	*	108		108
– з оплати праці	*	402		402
– за одержаними (отриманими) авансами	*	*		
– за розрахунками з учасниками	*	*/		
– із внутрішніх розрахунків	*	*		
3. Інші види заборгованості	61390	34	61356	
Всього	77334	10521	67694	881

Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості показав, дебіторська заборгованість значно перевищує кредиторську, що є небезпечним для можливості банкрутства підприємства за рахунок нестачі засобів для своєчасного розрахунку.

2.4 Загальний аналіз фінансового стану підприємства

Аналіз фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності підприємства здійснюють за допомогою даних форми №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)». Також аналіз фінансового стану передбачає розрахунки імовірності банкрутства підприємства.

Таблиця 2.25 – Аналіз фінансової стійкості підприємства за узагальнюючими показниками

Показники	Сума, тис.грн.		
	на початок попереднього року	на кінець попереднього року	на кінець звітнього року
1. Власний капітал (1495)	86432	94953	109412
2. Необоротні активи (1095)	36065	36611	38300
3. Наявність власних оборотних коштів (1495-1095)	50367	58342	71112
4. Короткострокові кредити банків (1600)	11992	12000	10800
5. Загальна величина джерел формування запасів (ряд. 3 + ряд. 4)	62359	70342	81912
6. Запаси (1100)	13605	9715	14975
7. Надлишок (+) або нестача (–) власних оборотних коштів (ряд. 3 – ряд 6)	36762	48627	56137
8. Надлишок (+) або нестача (–) загальної величини джерел формування запасів (ряд. 5 – ряд. 6)	48754	60627	66937
9. Джерела, що послаблюють фінансову напругу (р. 1615)	6422	9111	9138
10. Тип фінансової ситуації на підприємстві	Абсолютний	Абсолютний	Абсолютний

Таблиця 2.25 показує, щ на підприємстві є позитивний результат руху усіх показників, які будуть характеризувати стійкий стан даного підприємства.

Таблиця 2.26 – Аналіз фінансової стійкості підприємства за частковими показниками

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	На початок попереднього року	На кінець попереднього року	На кінець звітнього року	Нормативне значення
1. Коефіцієнт автономії ($K_{авт}$)	1495 1900	0,817	0,808	0,837	більше 0,5
2. Коефіцієнт співвідношення залучених та власних коштів ($K_{ф}$)	1595+1695+ +1700 1495	0,224	0,238	0,195	менше 1,0
3. Наявність власних оборотних коштів ($OK_{вл}$)	1495 – 1095 або 1495 + 1595 – 1095	50367	58342	71112	збільшення
4. Коефіцієнт маневреності власного капіталу ($K_{ман}$)	1495 – 1095 1495	0,583	0,614	0,650	0,4...0,6
5. Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів власними оборотними коштами (K_3)	1495 – 1095 1195+1200	0,722	0,721	0,770	0,1

Проведений розрахунок коефіцієнтів стійкості фінансового стану підприємства показує, що всі коефіцієнти відповідають нормативам за винятком коефіцієнту маневреності власного капіталу та коефіцієнту забезпечення власними оборотними коштами, що характеризує підприємство стійким

Відповідно до забезпеченості запасів, згаданими варіантами фінансування, розрізняють чотири типи фінансової стійкості:

1. *Абсолютна стійкість* – цей тип фінансової ситуації зустрічається рідко та вказує, що для забезпечення запасів достатньо власного оборотного капіталу, платоспроможність підприємства гарантовано:

$$\text{Запаси} < (\text{Власний оборотний капітал} + \text{Короткострокові кредити банків})$$

2. *Нормальна стійкість* – для забезпечення запасів залучають власний (постійний) капітал та короткострокові кредити та позики, платоспроможність

гарантована:

$$\text{Запаси} = \left(\begin{array}{l} \text{Власний} \\ \text{оборотний капітал} \end{array} + \begin{array}{l} \text{Короткострокові} \\ \text{кредити банків} \end{array} \right)$$

3. *Нестійкий, передкризовий (критичний) фінансовий стан* – для забезпечення запасів крім власного оборотного капіталу та короткострокових кредитів і позик залучають джерела, які послабляють фінансову напругу (наприклад, кредиторську заборгованість), платоспроможність порушено, але є можливість її відновити за рахунок скорочення дебіторської заборгованості, прискорення оборотності запасів:

$$\text{Запаси} \leq \left(\begin{array}{l} \text{Власний} \\ \text{оборотний капітал} \end{array} + \begin{array}{l} \text{Короткострокові} \\ \text{кредити банків} \end{array} \right) + \begin{array}{l} \text{Інша} \\ \text{кредиторська} \\ \text{заборгованість} \end{array}$$

4. *Кризовий фінансовий стан* – для забезпечення запасів, не вистачає зазначених джерел їх фінансування, підприємству загрожує банкрутство, поновлення запасів відбувається за рахунок коштів, які сформувалися за рахунок уповільнення оборотності кредиторської заборгованості.

$$\text{Запаси} > \left(\begin{array}{l} \text{Власний} \\ \text{оборотний капітал} \end{array} + \begin{array}{l} \text{Короткострокові} \\ \text{кредити банків} \end{array} \right) + \begin{array}{l} \text{інша кредиторська} \\ \text{заборгованість} \end{array}$$

Таким чином можна визначити до якої групи фінансової стійкості належить підприємство:

$$1. \text{Початок року} = 13605 = 50367 + 11992 = 62359$$

$$- \text{кінець базового року} = 9715 = 58342 + 12000 = 60342$$

$$- \text{кінець звітнього року} = 14975 = 71112 + 10800 = 81912$$

Результати розрахунку показали, що ПП ФІРМА «ГАРМАШ» відноситься до абсолютно фінансової стійкості

Другий показник, який характеризує фінансовий стан підприємства є ліквідність підприємства. Порядок розрахунку даного показника здійснюється на підставі балансу підприємства (Звіт про фінансовий стан). Розглядають наступні види ліквідності: поточна ліквідність, швидка ліквідність, абсолютна ліквідність. Розглядають класифікацію активів і пасивів на чотири групи, між якими порівнюють значення активів і пасивів через систему показників.

Перший підхід засноване на характеристиці абсолютних величин, якій наведено в таблиці 2.27.

Таблиця 2.27 – Розрахунок абсолютних показників для аналізу ліквідності балансу звітного року

Показники активу балансу	Сума, тис.грн.		Показники пасиву балансу	Сума, тис.грн.		Платіжний результат, тис.грн.	
	на початок року	на кінець року		на початок року	на кінець року	на початок року	на кінець року
A_1 – Найбільш ліквідні активи (1160+1165)	35	102	P_1 – Найбільш термінові зобов'язання (1605+1615÷1660+1690+1700)	10597	10486	-10562	-10384
A_2 – Активи, які можна реалізувати швидко (1120÷1155+1190)	71189	77321	P_2 – Короткострокові пасиви (1600+1610)	12000	10800	59189	66521
A_3 – Активи, які можна реалізувати повільно (1100+1110+1170+1200)	9715	14975	P_3 – Довгострокові пасиви (1500÷1520)	0	0	9715	14975
A_4 – Активи, реалізація яких пов'язана з труднощами (1095)	36611	38300	P_4 – Постійні пасиви (1495+1665+1525+1526)	94953	109412	-58342	-71112
Баланс	117550	130698	Баланс	117550	130698	0	0

Значення абсолютних показників для розрахунку ліквідності балансу показують, що A_1 менше P_1 , A_2 більш. P_2 , A_3 більше P_3 , A_4 менше P_4

Це показує, що баланс не є абсолютно ліквідний за рахунок малої величини абсолютно ліквідних активів. Коли показник фінансової стійкості був абсолютний, то значення коефіцієнту абсолютної ліквідності значне мале за рахунок тобто, що грошей на рахунку банків і готівкових на підприємстві недостатнє для швидкого розрахунку в умовах форс мажорних обставин

Розглянемо, яким чином характеризується ліквідність за рахунок відносних показників (коефіцієнтів ліквідності). Результати розрахунку коефіцієнтів ліквідності будуть наведено в таблиці 2.28

Таблиця 2.28 – Аналіз ліквідності підприємства за відносними показниками

Коефіцієнти ліквідності підприємства	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	Норма	Розрахункові значення			Відхилення
			На початок 2021 року	На кінець 2021 року	На кінець 2022 року	
1. Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	1195+1200	= 2,0	3,603	3,582	4,341	0,759
	1695					
2. Коефіцієнт швидкої (критичної) ліквідності	1195+1200-	1,0	2,900	3,152	3,637	0,485
	-1100-1110					
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	1160+1165	> 0,2 [0,25... 0,35]	0,006	0,002	0,005	0,003
	1695					

Аналіз ліквідності за відносними показниками показав, що коефіцієнти поточної та швидкої ліквідності мають тенденцію до зростання і значно перевищують нормативне значення, в той же час, коефіцієнт абсолютної ліквідності в 100 разів менше нормативного значення. Це підтверджує, що баланс не має абсолютної ліквідності.

Третій показник, який характеризує фінансовий стан підприємства, це аналіз ймовірності банкрутства. Аналіз ймовірності банкрутства підприємства здійснюють за допомогою даних форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» та №5 «Примітки до річної фінансової звітності». Є різні методи і підходи до визначення ступеню і характеру банкрутства. Ми вибрали метод оцінки ймовірності банкрутства підприємства за двох факторною моделлю Альтмана здійснюється за допомогою формули:

$$Z = -0.3877 - 1.0736 \cdot K_{\text{пл}} + 0.579 \frac{\text{ПК}}{\text{П}}$$

де Z – показник ймовірності банкрутства

$K_{\text{пл}}$ – коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)

ПК – позиковий капітал (ф. №1, 1595+1695+1700)

П – сума пасивів (ф. №1, р. 1900)

Якщо $Z > 0$, констатується високий рівень банкрутства, при $Z < 0$ – низький.

За допомогою формули (1) необхідно визначити рівень Z-показника в звітному та попередньому роках та оцінити тенденцію його зміни в звітному році порівняно з попереднім.

$$Z_{2021} = -0.3877 - 1.0736 * 3.582 + 0.579 * 19352 / 105784 =$$

$$-0.3877 - 3.8456 + 0.1059 = 4.1248$$

$$Z_{2022} = -0.3877 - 1.0736 * 4.341 + 0.579 * 22597 / 117550 =$$

$$-0.3877 - 4.660 + 0.1111 = 4.9367$$

Результати розрахунку можливості банкрутства за методом Альтмана показали, що показники значно більше нормативних, як у 2022 році, так і в 2021 році. Все це свідчить про значну ймовірність, що підприємство може стати банкрутом.

Висновки за розділом 2

Проведений фінансово-економічний аналіз діяльності ПП ФІРМА «ГАРМАШ» показав, що в 2021 році і в 2022 році підприємство мало незначний прибуток, але його було недостатнє, щоби забезпечити розвиток підприємства. Про це характеризують якісні показники діяльності підприємства. При зростанні обсягу виробництва на 25,58 %, в діючих цінах це склало 35,18 % зростання. Але собівартість продукції зросла на 39,64 %. Це привело до зростання витрат на одну гривню на 5,9 коп

Позитивним є те, що при зростанні вартості основних засобів на 17,33 % фондівіддача збільшилась на 9,61 % за рахунок зростання цін на продукцію більш високим темпами, при цьому продуктивність праці зростала більш високими темпами за рахунок двох факторів: за рахунок скорочення чисельності робітників і за рахунок зростання вартості виробленої продукції. Відповідно зросла і середня заробітна плата на 43,17%. Фінансова стійкість не абсолютна, як і ліквідність підприємства. За рахунок недостатньої кількості грошей на рахунку і в касі.

3. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА БУХГАЛТЕРСЬКОГО І ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПП ФІРМА «ГАРМАШ»

3.1. Загальна характеристика організації бухгалтерського, фінансового обліку на підприємстві

Система бухгалтерського обліку – це своєрідний механізм підготовки та відображення інформації про майнове та фінансове становище підприємства. Завдяки цій інформації внутрішні та зовнішні її користувачі мають уявлення про реальний стан справ на підприємстві

Організація обліку на ПП ФІРМА «ГАРМАШ» здійснюється на підставі Облікової політики підприємства, яка розробляється бухгалтерської службою під керівництвом головного бухгалтера і затверджується наказом керівника. В основі розробки нормативним документом виступають Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства, затверджені наказом Мінфіну України від 27.06.13 р. № 635

Підприємство самостійно обирає форму бухгалтерського обліку, враховуючи форму власності та організаційну форму господарської діяльності, як певну систему реєстрів обліку, порядку і способу реєстрації та узагальнення інформації в них з дотриманням єдиних засад,

Під час розробки облікової політики слід враховувати вимоги до якісних характеристик бухгалтерського обліку та фінансової звітності, які викладені в пунктах 14-17 П(С)БО 1, методи та процедури, передбачені іншими П(С)БО, норми й нормативи, встановлені законодавчими актами України.

Згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та звітність в Україні» від 16.07.99 р. №996-XIV та затвердженими положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, затвердженими наказами Облікова політика повинна розроблятися самостійно кожним підприємством, зареєстрованим у встановленому законодавством порядку [20]. Завдяки цій інформації внутрішні та зовнішні її користувачі мають уявлення про реальний стан справ на підприємстві

Бухгалтерський облік на підприємстві ведеться безперервно з дня реєстрації підприємства до його ліквідації. Питання організації бухгалтерського обліку на підприємстві належать до компетенції його власника (власників) або уповноваженого органу (посадової особи) відповідно до законодавства та установчих документів. Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку та забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, збереження оброблених документів, реєстрів і звітності протягом встановленого терміну, але не менше трьох років, несе власник (власники) або уповноважений орган (посадова особа), який здійснює керівництво підприємством відповідно до законодавства та установчих документів.

Для забезпечення ведення бухгалтерського обліку підприємство самостійно обирає форми його організації:

- введення до штату підприємства посади бухгалтера або створення бухгалтерської служби на чолі з головним бухгалтером;
- користування послугами спеціаліста з бухгалтерського обліку, зареєстрованого як підприємець, який здійснює підприємницьку діяльність без створення юридичної особи;
- ведення на договірних засадах бухгалтерського обліку централізованою бухгалтерією або аудиторською фірмою;
- самостійне ведення бухгалтерського обліку та складання звітності безпосередньо власником або керівником підприємства. Ця форма організації бухгалтерського обліку не може застосовуватися на підприємствах, звітність яких повинна оприлюднюватися.

В основі організації ведення бухгалтерського обліку на підприємстві є облікова політика, яку підприємство визначає самостійно. «Облікова політика – сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності» – таке визначення облікової політики наведене в статті 1 «Визначення термінів»

Закону України від 16.07.99 р. №996-XIV»Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Згідно з визначенням, облікова політика підприємства базується на основних принципах обліку та звітності. Під принципами бухгалтерського обліку слід розуміти правила, якими необхідно керуватися при вимірюванні, оцінці й реєстрації господарських операцій і при відображенні їх результатів у фінансовій звітності.

Облікова політика розробляється головним бухгалтером і затверджується керівником, в даному випадку Генеральним директором. Під час розробки облікової політики слід враховувати вимоги до якісних характеристик бухгалтерського обліку та фінансової звітності, викладені в пунктах 14-17 П(С)БО 1, методи та процедури, передбачені іншими П(С)БО, норми й нормативи, встановлені законодавчими актами України.

Згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та звітність в Україні» від 16.07.99 р. №996-XIV та затвердженими положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, затвердженими наказами Мінінфін України, іншими нормативними актами, підприємство має право самостійно визначати вибір облікової політики, з метою забезпечення на підприємстві єдиних принципів, методики та процедур при відображенні поточних операцій в обліку та складанні фінансової звітності.

Облікову політику ПП ФІРМА «ГАРМАШ» було затверджено наказом «Про облікову політику підприємства» від 16.07.2018 р., в якій визначено власна форма бухгалтерського обліку як певна система реєстрів обліку, порядку і способу реєстрації та узагальнення інформації в них з додержанням єдиних засад, встановлених цим Законом, та з урахуванням особливостей своєї діяльності і технології обробки облікових даних; розробляє систему і форми внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, звітності і контролю господарських операцій, визначає права працівників на підписання бухгалтерських документів; затверджує правила документообігу і технологію обробки облікової інформації, додаткову систему рахунків і реєстрів аналітичного обліку; керівник підприємства створює необхідні умови для

правильного ведення бухгалтерського обліку, забезпечує неухильне виконання всіма підрозділами, службами та працівниками, причетними до бухгалтерського обліку, правомірних вимог бухгалтера щодо дотримання порядку оформлення та подання до обліку первинних документів. Дотримання законодавчих та нормативних актів передбачає:

- облік основних засобів здійснюється у відповідності до П(С)БО 7; амортизація основних засобів нараховується податковим методом;
- поточна дебіторська заборгованість обліковується у відповідності до П(С)БО 10; резерв сумнівних боргів не створюється;
- облік запасів здійснюється у відповідності до П(С)БО 9, при вибутті запаси оцінюються за методом ФІФО;
- облік витрат здійснюється відповідно П(С)БО 16
- організація податкового обліку на підприємстві здійснюється у відповідності до діючого законодавства за допомогою окремих реєстрів податкового обліку.

На підприємстві бухгалтерський облік автоматизовано. На даний момент в бухгалтерії підприємства використовується спеціальна програма, написана для м'ясокомбінату з урахуванням законодавчої бази України та специфіки ведення вітчизняного бухгалтерського обліку.

НА ПП ФІРМА «ГАРМАШ» створено відділ бухгалтерської служби, якій реалізує облікову політику. Згідно з трудовим законодавством працівники та службовці несуть матеріальну та дисциплінарну відповідальність. Матеріальна відповідальність працівників і службовців представляє собою один з видів юридичної відповідальності за допущене правопорушення. Вона полягає в зобов'язанні працівників відшкодовувати завдану з їх вини шкоду підприємству, з яким вони знаходяться в трудових відносинах.

Крім матеріальної-відповідальності бухгалтери несуть також і дисциплінарну. Таке порушення представляє собою протиправне невиконання або неналежне виконання працівником своїх обов'язків, тобто потрібна

наявність двох умов: протиправність; вина. Основні види покарання: догана; звільнення.

На ПП ФІРМА «ГАРМАШ» ведення бухгалтерського обліку здійснюється бухгалтерією, на чолі з головним бухгалтером.

Організаційну структуру бухгалтерії можна представити у вигляді наступної схеми (рис. 3.1).

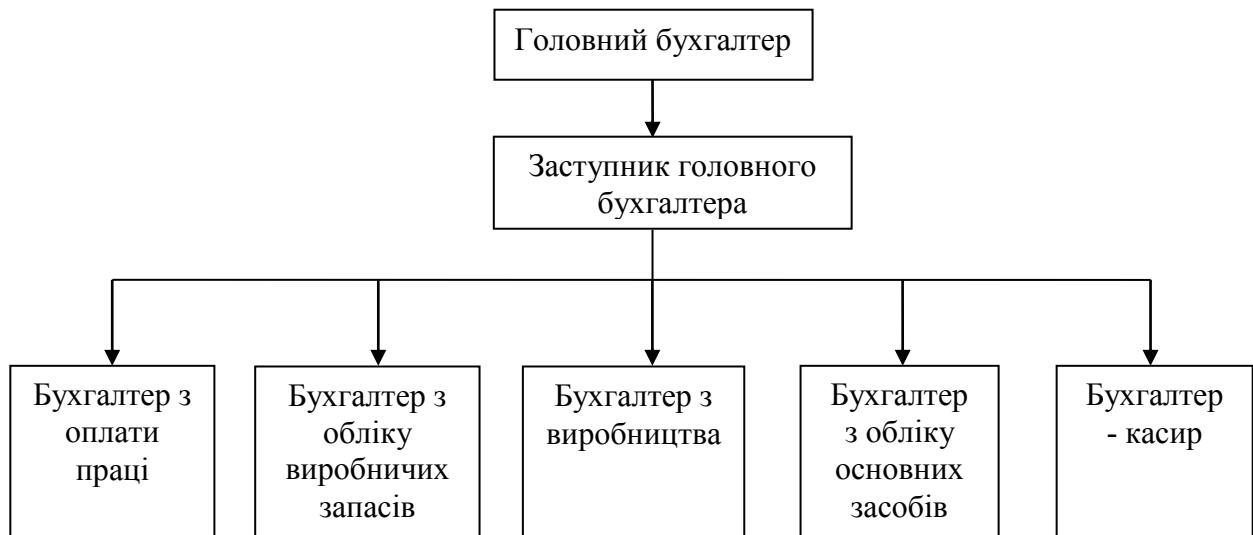

Рис. 3.1 – Організаційна структура бухгалтерії

Розподіл обов'язків між працівниками бухгалтерії є таким:

Головний бухгалтер:

– забезпечує дотримання на підприємстві встановлених єдиних методологічних засад бухгалтерського обліку, складання і подання у встановлені строки фінансової звітності;

– організує контроль за відображенням на рахунках бухгалтерського обліку всіх господарських операцій;

– бере участь в оформленні матеріалів, пов'язаних з нестачею та відшкодуванням втрат від нестачі, крадіжки і псування активів підприємства;

– забезпечує повний облік грошових засобів, товарно-матеріальних цінностей та основних засобів, що надходять на підприємство, а також своєчасне відображення в бухгалтерському обліку операцій, пов'язаних з їх рухом;

- безпосередньо контролює усі фінансові операції, які здійснює ПП Фірма «Гармаш»;
- забезпечує складання на основі даних бухгалтерського обліку фінансової звітності і подання її у встановлені строки;
- забезпечує збереження бухгалтерських документів, оформлює їх для передачі в архів;
- забезпечує суворе додержання штатної, фінансової та касової дисципліни;
- контролює стягнення у становленні строки дебіторської та погашення кредиторської заборгованості, додержання платіжної дисципліни.

Головному бухгалтеру (або особі, на яку покладено функції ведення бухгалтерського обліку на підприємстві) забороняється приймати до виконання документи по операціях, що порушують чинне законодавство, фінансову дисципліну. При отриманні від керівника підприємства розпорядження на здійснення такої операції головний бухгалтер, не підписуючи такий документ, повинен письмово попередити керівника про незаконність даного розпорядження. Якщо керівник письмово наполягає на здійсненні такої операції, головний бухгалтер підписує документ. У цьому випадку всю повноту відповідальності за незаконність операції несе керівник підприємства.

Заступник головного бухгалтера:

- здійснює контроль за роботою з ведення бухгалтерського обліку зобов'язань і господарських операцій;
- за узгодженням з головним бухгалтером і з дозволу директора надає кредиторам, інвесторам, аудиторам та іншим користувачам бухгалтерської звітності зіставну і достовірну бухгалтерську інформацію про стан розрахунків з дебіторами і кредиторами;
- готує дані по відповідних ділянках бухгалтерського обліку для складання звітності;
- виконує роботи з формування, ведення і зберігання бази даних

бухгалтерської інформації, вносить зміни до довідкової та нормативної інформації, використовуваної при обробці даних;

- бере участь у проведенні інвентаризацій грошових коштів і товарно-матеріальних цінностей.

Бухгалтер з оплати праці:

- нараховує у встановленому порядку всі види заробітної плати, допомоги з тимчасової непрацездатності, премії, доплати, надбавки, оплату за змушені простой, пенсії, допомоги на дітей малозабезпеченим родинам й інші виплати, веде облік резерву на оплату (щомісяця);

- нараховує й контролює перерахування в бюджет податків і зборів із зарплати робітників, фахівців і службовців (щомісяця);

- підготовляє довідки працівникам підприємства з питань нарахування заробітної плати, інших виплат й утримань із них (по необхідності).

Бухгалтер з обліку виробничих запасів:

- здійснює облік надходження та витрачання запасів і розрахунки з постачальниками;

- бере участь в інвентаризації по всіх складах підприємства;

- здійснює облік матеріальних витрат;

- контролює розробку щомісячних звітів складів.

Бухгалтер з виробництва:

- складає бухгалтерську звітність з виробництва;

- здійснює облік витрат і відходів при виробництві продукції;

- складає виробничі звіти;

- здійснює облік витрат по рахунках 23, 91, 92, 93, 94.

Бухгалтер з обліку основних засобів:

- здійснює облік основних засобів, нарахування амортизації в бухгалтерському обліку з відображенням на рахунках 1 класу;

- здійснює облік робіт з поліпшення основних засобів (поточні ремонти, техобслуговування);

- бере участь в інвентаризації активів та зобов'язань підприємства;
- складає «Звіт про наявність та рух основних засобів, амортизацію (знос)».

Бухгалтер-касир:

- отримує, зберігає та проводить видачу за призначенням грошей та інших цінностей;
- веде касову книгу та картку аналітичного обліку готівкових операцій;
- оформляє чеки на отримання готівки, прибуткові та видаткові ордери;
- здійснює записи до касової книги;
- проводить операції з підзвітними особами: авансові й інші звіти;
- здійснює облік по рахунках 30, 31.

На ПП ФІРМА «ГАРМАШ» чітко розмежовані права та обов'язки кожного бухгалтера.

Як відомо, методична база ведення бухгалтерського обліку складається з використання первинних облікових документів, інвентаризації, оцінки, калькулювання, організації обліку (управлінського, бухгалтерського та податкового), виконання розрахунків та проведення, контролю, підготовки звітності. Створення цілісної системи обліку передбачає активне застосування специфічного елемента регулювання бухгалтерського обліку та звітності

основними положеннями якої є:

Бухгалтерський облік на підприємстві проводиться згідно з планом рахунку підприємства. План рахунків бухгалтерського обліку – це систематизований перелік найменувань і кодів рахунків та субрахунків бухгалтерського обліку, що використовується для відображення діяльності підприємства, установи, організації.

На підприємстві ведеться Головна книга, яка є систематичним регістром синтетичного обліку.

Кожний запис на дебеті рахунка Головної книги одночасно – показує кореспондуючий рахунок по кредиту і, навпаки, запис на кредиті рахунка

кореспондуючий рахунок по дебету. Тому кожний запис у Головну книгу роблять двічі: один раз на дебеті, другий раз – на кредиті відповідних рахунків. Після закінчення місяця по кожному рахунку підраховують обороти по дебету і кредиту, визначають залишки і складають оборотну відомість.

Документи виготовлені машинним способом, для надання їм юридичної сили повинні відповідати вимогам стандартів і бути закодовані відповідно до затвердженої системи кодифікації. Оригінал документа має відповідати запису на машинному носієві. Оригіналом машинограми є перший за часом друкований екземпляр цього документа на паперовому носієві. На машинограмі, яка є копією документа на машинному носієві, додатково повинні бути представлені печатка чи штамп і відповідні підписи організації. Якщо в оригіналі машинограми вносяться зміни, на ній повинні бути вказані обґрунтування змін, дата їх внесення, посада і підпис посадової особи, яка здійснила зміни.

Фінансова звітність ПП ФІРМА «ГАРМАШ» включає такі форми: «Баланс», «Звіт про фінансові результати», «Звіт про рух грошових коштів», «Звіт про власний капітал», «Примітки до річної фінансової звітності» та «Інформація за сегментами». Звітним періодом для складання фінансової звітності являється рік. Баланс складається на кінець останнього дня звітного періоду. Проміжна (місячна, квартальна) звітність, яка охоплює визначений період, складається наростаючим стогом з початку звітного року. Підприємство зобов'язане подавати квартальну і річну фінансову звітність органам, ДФС Лиманського району Органам державної, виконавчої влади та іншим користувачам фінансова звітність надається у відповідності з діючим законодавством. Строк надавання установлюється Кабінетом Міністрів України.

Фінансова звітність являється відкритою окрім випадків, передбачених законодавством. Вона повинна бути обнародована шляхом публікації її в періодичних виданнях або її розповсюдженням у вигляді окремих друківаних видань

Отже, бухгалтерський фінансовий та податковий облік на ПП ФІРМА «ГАРМАШ» ведеться згідно з законодавством України і відображає весь процес виробництва на підприємстві, дає можливість простежити за змінами, які відбуваються у виробництві.

3.2 Організація обліку операцій з виробничими запасами

Для правильної організації обліку виробничих запасів на ПП ФІРМА «ГАРМАШ» використовують Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №9 «Запаси». Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246 зі змінами та доповненнями. Та нормативними документами:

- Національне П(С)БО №1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»;
- П(С)БО №16 «Витрати».
- Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку №2 «Запаси»;
- Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку №13 «Оцінка справедливої вартості»

Для організації обліку на підприємстві знаходяться складські приміщення з відповідним обладнанням, пристосуваннями (стелажами, полицями, ящиками), вимірювальними приладами (міри, ваги). Матеріали в складах розміщуються за секціями, а всередині останніх – за окремими групами і типосорторозмірами, аби можна було швидко їх прийняти, видати й перевірити наявність. У місцях зберігання на кожному виді виробничих запасів прикріплюють ярлик, на якому наведено дані про місцезнаходження відповідного матеріалу.

Також на підприємстві встановлено особу відповідальну за прийняття і відвантаження матеріальних цінностей, за зберігання довірених їм матеріальних цінностей, правильне і своєчасне оформлення відповідних операцій щодо обліку матеріалів, на отримання і видачу зі складів матеріалів, вивезення з підприємства матеріальних цінностей.

На ПП ФІРМА «ГАРМАШ» списання виробничих запасів проводиться за методом ФІФО. За цим методом розраховується середня ціна одиниці запасу, за якою в подальшому здійснюється оцінка витрат запасів при їх споживанні.

Облік виробничих запасів здійснюється за такими напрямками: кількісний і вартісний облік; облік заготівлі і придбання матеріалів та розрахунків з постачальниками; наявності і руху на складах; використання у процесі виробництва; реалізації матеріальних цінностей і розрахунків з покупцями.

Основою побудови обліку виробничих запасів є облікова класифікація, оцінювання, документальне оформлення наявності та руху, система рахунків.

Побудова бухгалтерського обліку виробничих запасів здійснюється за ознаками: кількісний та вартісний за такими напрямками:

- заготівлі та придбання,
- наявності та руху на складах,
- передачі у виробництво,
- інше вибуття.

Від правильно організованого документування господарських засобів залежить правильність списання вартості запасів на виробництво, оцінка незавершеного виробництва, відображення у звітності. Існують типові первинні документи з обліку руху запасів. Головний бухгалтер відповідно облікової політики на визначатися з тим, які документи доцільно зараз використовувати, враховуючи розміри та специфіку підприємства.

Структура документообігу повинна бути такою, щоб забезпечити вчасне надходження необхідної інформації як для обліку, так і для контролю й оперативного управління рухом матеріальних запасів.

Виробничі запаси оприбутковуються на склад згідно накладних від контрагентів наступним чином рис. 3.2

В залежності від виду матеріалів для обліку використовується активний рахунок 20 – «Виробничі запаси» з наступними субрахунками:

- 201 – сировина та матеріали;
- 203 – паливо;

204 – тара та тарні матеріали;

205 – будівельні матеріали;

207 – запасні частини;

208 – матеріали сільськогосподарського призначення;

209 – інші матеріали;

По дебету рахунка 20 «Виробничі запаси» та його субрахунків відображають надходження відповідних запасів на підприємство та збільшення їх вартості в результаті дооцінки, по кредиту – витрати на виробництво, відпуск в переробку, на сторону, зменшення вартості запасів внаслідок уцінки.

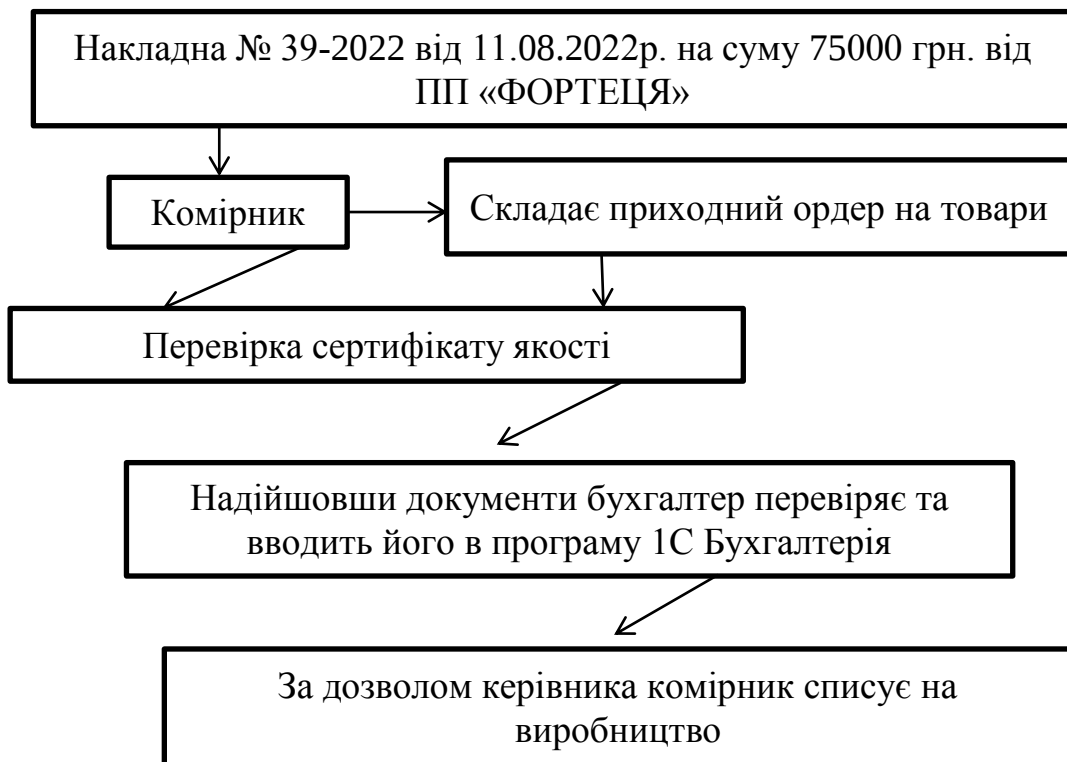

Рис. 3.2 – Схема обороту документів на прикладі накладної №39

Облік запасів ведеться в розрізі найменувань в кількісному та вартісному вимірі по місцях зберігання. При організації кількісного обліку виробничих запасів прийнятий єдиний стандарт одиниць виміру:

1. М'ясо і м'ясопродукти – кілограм (кг);
2. Паливо (бензин, диз.паливо, масло моторне та гідравлічне)- літр (л);
3. Паливо/газ природний - тисяча кубічних метрів (тис.м.куб);
4. Паливо/електроенергія активна, (тис.кВт.год);

5. Запасні частини-штук(шт);

Переважну більшість виробничих запасів підприємство придбає у постачальників на підставі укладених договорів (контрактів). На відпущені матеріальні цінності постачальник виписує рахунок-фактуру та інші розрахунково-платіжні документи із зазначенням всіх реквізитів та кількісних і вартісних одиниць. Обов'язково надається постачальником податкова накладна, надає право покупцеві, зареєстрованому як платник ПДВ, на включення до податкового кредиту суми ПДВ, сплачену постачальнику при придбанні матеріальних цінностей.

Таблиця 3.1 – Приклади надходження документів від постачальників

№ п/п	Зміст операції	Д-т	К-т	Сума, грн	Документ
1	Канцелярські товари від ФОП Терінчик І.Д. який не являється платником податку на додану вартість	221	631	2004	Накладна №36 від 04.01.2020р.
2	Дизельне паливо від ПП «Ярослав+»	203	631	92381	Накладна №01 від 12.01.2020р.
		6412	631	18476	
3	Матеріали на виробництво від СПД Горбонос О.М. який не являється платником податку на додану вартість	201	631	2080	Накладна №25 від 14.02.2020р.

Запаси, які потрапили на склад, оформляються приходними документами і передаються матеріально-відповідальній особі, один екземпляр документів передається в бухгалтерію.

Матеріали матеріально-відповідальна особа передає на виробництво лімітно-заборною картою або витратними ордерами, які реєструються в книзі документом

Комірник видав канцтовари бухгалтерові Сидоренко О.М. на 750,00грн,
Проводка:

Д-т 201(матеріально-відповідальна особа)

К-т 201(центральный склад)-750,00грн

Бухгалтер роздав канц.товари працівникам бухгалтерії та склав акт на списання

Д-т 92 К-т 201(матеріально-відповідальна особа)- 750,00грн

Матеріали, які обліковуються на рахунках 221 (спец. одяг, інструменти і т.д.) документом накладна – вимога, крім списання матеріалів на витрати, обліковуються матеріали на позаплановому рахунку 073 протягом терміну корисного використання, після закінчення якого вони списуються з позабалансового рахунку.

Наприклад

Комірник видав спецодяг працівникові майстерні на 780,00грн

Проводка

Д-т 91 К-т 221- 780,00грн

Комірник в кінці місяця складає матеріальний звіт, в якому відображено залишок матеріалів в кількості та сумі в гривнях в розрізі матеріалів на початок місяця, поступлення за місяць та списання за місяць виводить залишок запасів на кінець місяця. Звіт передається в бухгалтерію на перевірку.

3.2.1. Облік надходження та вибуття виробничих запасів

ПП ФІРМА «ГАРМАШ» придбані запаси оприбутковуються на баланс по первісній вартості. Первісна вартість запасів, які придбані за плату, є їх собівартістю, яка складається з:

- суми, сплаченої згідно договору постачальнику;
- транспортно-заготівельних витрат(транспортування запасів до місця їх використання);
- інших витрат, зв'язаних з придбанням запасів і приведенням їх в стан придатний для використання в запланованих цілях.

Не включається в склад первісної вартості запасів і підлягає віднесенню або на витрати підприємства або в склад витрат того періоду в якому вони були понесені наступні витрати:

- понаднормативні втрати та недостачі запасів;
- фінансові витрати;
- витрати на збут;

- витрати на зберігання та відвантаження;
- загальновиробничі і інші витрати, які не зв'язані з придбанням та доставкою запасів;
- транспортно-заготівельні витрати в випадку неможливості їх розподілу на придбані запаси. В такому випадку транспортно-заготівельні запаси відображаються по дебету рахунка 91 «Загальновиробничі витрати» по статті витрат «Транспорно-заготівельні витрати».

Поступлення придбаних запасів оформлюється стандартними документами, або первинними документами, розробленими на вимог політики підприємства з обов'язковим вказуванням реквізитів ,передбачених законодавством. Первісна вартість запасів на протязі звітного періоду не змінюється за винятком переоцінки в результаті інфляції або уцінки запасів внаслідок пониження якості або тривалого періоду зберігання.

Якщо при оприбуткуванні запасів виявлено невідповідність кількості та якості запасів даним супровідним документам, в обліку відображаються фактично отримані запаси в фактичній кількості і вартості. Тому матеріально-відповідальна особа проводять перевірку відповідності запасів

Вартість малоцінних та швидкозношуваних предметів, які передані в експлуатацію списуються з балансу підприємства в міста їх фактичного використання. Операції з придбання матеріальних ресурсів наведено в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 - Кореспонденція рахунків з придбання виробничих запасів
ПП ФІРМА «ГАРМАШ»

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки		Сума, тис. грн
		Дебет	Кредит	
1	2	3	4	5
1	Придбано у постачальника ПП «ФОРТЕЦЯ» м'ясо яловичина	201	631	75000
2	Відображено ПДВ	641	631	15000
3.	Придбано підзвітною особою спеції	201	372	3500
4	Відображено ПДВ	64	372	700
5	Одержано бензин для автомашин від «Урнафта»	203	631	70000

6	Відображено ПДВ	641	631	14000
7	Одержано безоплатно пакувальні матеріали	204	719	12300

Продовження таблиці 3.2.

1	2	3	4	5
8	Одержано як внесок до статутного фонду від засновника спеціальна тара	204	46	13500
9	Надійшли цільові засоби у вигляді будівельних матеріалів	205	48	10150
10	Отримано спецодяг від постачальника	221	631	1200
11	Відображено ПДВ	641	631	240

Облік операцій з вибиття виробничих запасів відповідно системи національних рахунків здійснюється по кредиту рахунку 20 відповідно притаманних йому субрахунку наведено в таблиці 3.3

Таблиця 3.3 - Кореспонденція рахунків з вибиття виробничих запасів ПП ФІРМА «ГАРМАШ»

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки		Сума, тис. грн
		Дебет	Кредит	
1	2	3	4	5
1	Передано на виробництво м'ясо	23	201	75000
2	Передано на виробництво спеції	23	201	3500
3.	Заправка автомашин адміністрації	92	203	5000
4	Заправка вантажних машин для реалізації продукції	93	203	65000
5	Передача пакувальних матеріалів відділу збуту	93	204	6300
6	Реалізація виробничих запасів (пакувальних матеріалів)	311	712	9600
7	Відображено ПДВ	712	641	1600
8	Списано за фактичною собівартістю	943	204	6000
9	Відпущені матеріали на капітальне будівництво	152	205	10150

3.2.2. Облік результатів інвентаризації виробничих запасів

Перевірка фактичної наявності запасів, їх стану та умов зберігання здійснюється в процесі інвентаризації.

Інвентаризація запасів проводиться відповідно до плану – графіка проведення інвентаризації з урахуванням вимог постанови Кабінету Міністрів України від 28.02.2000 р. № 419 «Про затвердження Порядку подання

фінансової звітності», але не пізніше грудня звітного року [27] .

ПП ФІРМА «ГАРМАШ» щорічно перед складанням річної фінансової звітності станом на 30 листопада проводить інвентаризацію матеріальних ресурсів і фінансових у тому числі виробничих запасів. Для цього створена згідно наказу директора постійно діюча інвентаризаційна комісія, яка включає представника адміністрації, бухгалтерії, відповідальних за матеріально-технічно забезпечення. Комісія працює відповідно до Положення КМ України проведення інвентаризації [8]. Також може бути поза планова інвентаризація у випадках:

- передачі майна державного підприємства в оренду;
- приватизації майна державного підприємства, перетворення державного підприємства в акціонерне товариство;
- зміни матеріально відповідальних осіб (на день приймання-передачі справ);
- встановлення фактів крадіжок або зловживань, зіпсуття цінностей, а також за приписом судово-слідчих органів;
- пожежі, стихійного лиха або техногенної аварії;
- ліквідації підприємства, а також в інших випадках, передбачених законодавством.

На день проведення інвентаризації всі документи здають в бухгалтерію і під час проведення інвентаризації ніяких операцій не проводять.

Інвентаризації підлягають основні засоби, матеріальні цінності на складах, у підзвітних осіб, розрахунки з дебіторами та кредиторами, вся складська документація, залишки на рахунках.

Інвентаризаційна комісія разом з представниками звіряє залишки згідно бухгалтерського обліку та їх фактичну наявність. Якщо комісія визначає, що якийсь основний засіб прийшов в негідність, то дає рекомендації до списання. Для перевірки використовують методи фактичного контролю такі як: перерахунок, зважання, обмір, огляд, замер, контрольний запуск. Вибір методу залежить від характеру запасів.

Документальна перевірка здійснюється за первинними документами, накладні, лімітно-заборни карти, книга складського обліку, які після складання інвентарного опису звіряють з даними бухгалтерії. Також звіряють проміжні акти попередньої перевірки.

Для оформлення результатів інвентаризації передбачено складання ряд наступних документів:

- звіряльна відомість результатів товаро-матеріальних цінностей (форма № інв.-19);
- Звіряльна відомість результатів інвентаризації виробничих запасів;
- Інвентарний опис товаро-матеріальних цінностей(форма № інв-5);
- інвентарний ярлик (форма № інв-2)

На підставі всіх цих документів складають Акт інвентаризації, якій підписують всі члени інвентаризаційної комісії, якій затверджує керівник підприємства і передаються до бухгалтерії для прийняття економічних і організаційних заходів реалізації виявлених недоліків і порушень в облікової політиці матеріально-відповідальних осіб.

Результати можна оцінити, позитивно, коли інвентаризаційні дані співпадають з даними бухгалтерії. На практиці це буває рідка. Особливо це на підприємствах м'ясної промисловості. Це зв'язано, в першу чергу, з технологією зберігання м'яса в холодильнику. Другий момент, це коли якість придбаного м'яса не співпадає з його якістю для тих чи інших виробів.

За результатами виявлених недоліків приймаються заходи для їх реалізації недоліків. Оформляють результати інвентаризації документально, складають протокол, підписують усі документи та передають в бухгалтерію для проведення в бухгалтерському обліку результатів інвентаризації.

За результатами проведеної інвентаризації на 30 листопада 2020 року було виявлено недоліки м'яса 25 кг телятини на суму 1200 грн. також було виявлено надлишки курятини, яка не була облікована на складі на суму 1400 грн. Також було виявлено недоліки спецій на суму 800 грн.

В процесі вияснення причин недоліку виробничих запасів, було

встановлено, що перевитрати м'яса було за рахунок зберігання, тобто технологічного збитку, в результаті цього його треба списати на витрати виробництва.

Питання нестачі спецій було віднесено на комірника, якій не забезпечив зберігання. Виявлений надлишок курячого м'яса було зараховано як додатковий дохід. Результати операцій з інвентаризації наведено в таблиці 3.4.

Таблиця 3.4 - Кореспонденція рахунків за результатами інвентаризації виробничих запасів виробничих запасів ПП ФІРМА «ГАРМАШ»

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки		Сума, грн
		Дебет	Кредит	
1	2	3	4	5
1	Списання нестачі м'яса як технологічні збитки в межах норми	23	201	1200
2	Списана нестача спецій на матеріально-відповідальну особу –комірника, відповідно оцінки визначення втрат 800*1,1*1,2	375	201	1056
3.	Погашення суми втрат із зарплати	661	375	1056
4	Зарахування надлишків м'яса -курятини як додатковий дохід	425	712	1400
5	Визначено ПДВ, 20 %	712	641	233
6	Визначено фінансовий результат	712	791	1167

Висновки за розділом 3

За результатами дослідження обліку операцій з виробничими запасами ПП ФІРМА «ГАРМАШ» було встановлено, що організація обліку на фірмі ведеться на загальних умовах. Фірма нараховує і сплачує всі податки та збори. На підставі облікової політики, яка розроблена головним бухгалтером і затверджена Генеральним директором організована вся робота бухгалтерії з розподілом функціональних обов'язків між персоналом. Для розподілу виробничих запасів використовується метод ФІФО. Облік операцій з виробничими запасами здійснюється на активному рахунку 20 з відповідними субрахунками. Приклад кореспонденції рахунків отримання, вибиття та результатів інвентаризацій виробничих запасів наведено в таблицях 3.2 - 3.4.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

За результатами дослідження питань організації і методики обліку і аналізу виробничих запасів було встановлено, що категорія «виробничі запаси» має середі вчених різні поняття, структуру. Тому, в результаті узагальнення цього поняття, виробничі запаси - це запаси засобів виробництва, які знаходяться на складах суб'єктів господарювання та потрібні для забезпечення безперервного виробничого процесу, це лише ті предмети праці, які ще не приймають участь у процесі виробництва і зберігають свою природно-речову форму. Особливістю їх є те що вони мають три особливості, які відрізняють їх від інших ресурсів:

- приймають участь тільки в одному обороті виробництва;
- змінюють свою природно-речову форму на протязі обороту;
- повністю переносять свою вартість на готовий продукт в результаті цього обороту.

Для визначення складу і структури та класифікації виробничих засобів використовується П(С)БО 9 «Запаси». Визначено в процесі дослідження, що для достовірного відображення вартості виробничих запасів, важливо визначити на підставі яких елементів визначається первісна вартість запасів та яким методом здійснюється списання виробничих запасів, їх передачі на виробництво або на продаж.

В роботі розглянуто організація і методи синтетичного і аналітичного обліку виробничих запасів. Для цього використовується активний рахунок -20 та відповідні від елементів субрахунки. По дебету рахунку 20 здійснюється реєстрація операцій з придбання виробничих запасів, а по кредиту цього рахунку їх вибиття за різними напрямками.

В другому розділу роботи проведено фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства за 2021-2022 роки ПП ФІРМА «ГАРМАШ». показав,що в 2021 році і в 2022 році підприємство мало незначний прибуток, але його було недостатнє, щоби забезпечити розвиток підприємства.

Про це характеризують якісні показники діяльності підприємства. При зростанні обсягу виробництва на 25,58 %, в діючих цинах це склало 35,18 %

зростання. Але собівартість продукції зросла на 39,64 %. Це привело до зростання витрат на одну гривню на 5,9 коп.

Позитивним є те, що при зростанні вартості основних засобів на 17,33 % фондівіддача збільшилась на 9,61 % за рахунок зростання цін на продукцію більш високим темпами, при цьому продуктивність праці зростала більш високими темпами за рахунок двох факторів: за рахунок скорочення чисельності робітників і за рахунок зростання вартості виробленої продукції. Відповідно зросла і середня заробітна плата на 43,17%. Фінансова стійкість не абсолютна, як і ліквідність підприємства. За рахунок недостатньої кількості грошей на рахунку і в касі.

Третій розділ присвячено характеристиці облікової політики на підприємстві, порядку її розробки та затвердження. В основі розробки облікової політики покладені нормативні й законодавчі акти (Закон України «Про бухгалтерський облік та звітність в Україні», Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства, затверджені наказом Мінфіну України від 27.06.13 р. № 635 та інші)

Підприємство самостійно формує облікову політику, яка характеризує те, що «облікова політика – сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності».

Для ведення облікових операцій на підприємстві створено відділ Бухгалтерського обліку, якій очолює головний бухгалтер та відповідно штатного розкладу робітники бухгалтерії, за якими закріплені функції обліку тех. Або інших операцій, та складання відповідних звітів.

Підприємство працює на загальній формі оподаткування, сплачує всі податки і веде, і складає всі фінансові і статистичні звіти. Для ведення облікових операцій на підприємстві використовується спеціальна програма, написана для м'ясокомбінату з урахуванням законодавчої бази України та специфіки ведення вітчизняного бухгалтерського обліку.

Підприємство займається виробництвом ковбасних і м'ясних продуктів,

має широкій асортимент, тому виробничі запаси мають також широкій склад і різностроковий період зберігання, що важливо враховувати при забезпеченні безперебійної роботи підприємства. Підприємство для списання виробничих запасів використовує середньозважену собівартість.

В роботі наведено приклади обліку операцій з виробничими запасами з використанням первинних документів, які фіксують фактичну операцію і яка відображається в звітах комірника і бухгалтерії.

Для удосконалення організації і метод кит ведення облікових операцій з виробничими запасами пропонуються наступні побажання і заходи:

- визначення оптимальної потреби у виробничих запасах, їх належне зберігання і раціональне використання;
- впровадження ефективних форм попереднього й поточного контролю дотримання норм виробничих запасів при їх витрачанні;
- ретельний контроль за своєчасним проведенням інвентаризацій і вибіркового перевірок;
- розробка системи автоматизації обліково-аналітичних процедур в управлінні виробничими запасами;
- своєчасно проводити переоцінку виробничих запасів тривалого зберігання з метою запобігання втрачання їх ринкової вартості.

Запропоновані напрями удосконалення облікової політики у частині виробничих запасів і методики їх обліку, на нашу думку, забезпечать формування повної і достовірної інформації про стан і рух виробничих запасів для прийняття ефективних рішень у системі управління підприємством.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України. Про Державний бюджет України на 2022 рік від 02.12.2021 № 1928-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1928-20#Text>
2. Господарський кодекс України ((ВВР України), 2003, № 18, № 19-20, № 21-22 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI/ URL: https://ips.ligazakon.net/document/T10_2755
4. П(С)БО 16 «Витрати» URL: <https://zakon.help/article/polozhennya-standart-buhgalterskogo-obliku-16>
5. Закон України «Про бухгалтерській облік та фінансову звітність в Україні URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/203480__592395
6. Наказ Міністерства фінансів України №291 від 30.11.99р (з Інструкцією про застосування плану рахунків). URL: <https://www.buhoblik.org.ua/uchet/organizacziya-buxgalterskogo-ucheta/388-plan-rahunkiv.html>
7. П(С)БО 9 «Запаси» URL: <https://kodeksy.com.ua/buh/psbo/9.htm>
8. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 02.09.2014 №879, URL: <https://pfa.com.ua/konsultatsii-i-poyasneniya/inventaryzatsiya-u-budgetniy-ustanovi>
9. П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» URL: <https://zakon.help/article/polozhennya-standart-buhgalterskogo-obliku-16>
10. Антонюк О.П., Ступніцька Т.М., Купріна Н.М., Подгорна І.Є. Економічний аналіз (практикум): Навчальний посібник – Львів: «Магнолія 2006», 2010. 320 с
11. Бержанір І. А., Демченко Т. А., Кістол А. А. Проблеми та напрями вдосконалення обліку виробничих запасів. *Економічний простір*. 2016. № 107. С. 161-168.
12. Бондаренко О. М., Тітаренко А. Д. Економічна сутність та класифікація запасів: обліковий та управлінський аспекти. *Інвестиції*:

практика та досвід. 2020. №2. С. 63-67.

13. Бурдейна Л.В. Теоретичні основи аналізу забезпечення та ефективного використання виробничих запасів на підприємствах. *Молодий вчений*. 2015. № 3(1). С. 39-43.

14. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський облік : облікова політика і план рахунків, стандарти і кореспонденція рахунків, звітність. Житоми: ЖІТІ, 2013. 480 с.

15. Безверхий К.В. Особливості бухгалтерського обліку за національними та міжнародними стандартами: порівняльний аспект / К.В. Безверхий // Облік і фінанси. 2014. № 2. С. 8-13.

16. Гайдаржийська О. М., Попович О. В., Юрківська З. Л. Недоліки організації обліку виробничих запасів та напрями їх вдосконалення. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2018. № 10. С. 113-120.

17. Глухова В. І., Хоменко Л. М., Яценко Н. М. Сутність та необхідність удосконалення методів оцінки запасів на підприємстві. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2018. Вип. 5(16). С. 254-257.

18. Голов С. Ф. Фінансовий та управлінський облік. Київ: ТОВ «Автоінтерсервес», 2015. 544 с.

19. Демченко Т. А., Чвертко Л. А. Проблеми обліку виробничих запасів та напрями його удосконалення на підприємстві. *Економічні горизонти*. 2017. № 1. С. 48-56.

20. Єфіменко В. І., Лук'яненко Л. І. Облік в зарубіжних країнах. НМП для с/в дисципліни. К.: КНЕУ, 2005 р. URL: https://kneu.edu.ua/ua/science_kneu/scientific_schools/sme/sme_moia/sme_moiabach/

21. Коваль Н. І. Сутність виробничих запасів як економічної категорії: обліковий та управлінські аспекти. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. № 7. С. 93-105.

22. Кужельний М. В., Левицька С. О. Організація обліку: Підручник. К.: Центр учбової літератури, 2010. 352 с.

23. Круковська О. В. Удосконалення обліку, інвентаризації та контролю

наявності та руху виробничих запасів на підприємствах. *Інвестиції: практика*

24. Куць Т. В., Басиста С. А. Методи оцінки виробничих запасів. *Молодий вчений*. 2017. № 12 (52). С. 690-693.

25. Лень В.С. Бухгалтерський облік в Україні: основи та практика. Київ: Центр навчальної літератури, 2016. 556 с.

26. Маліков В. В. Методологія аналізу ефективності використання виробничих запасів на підприємстві. *Вісник ХНАУ. Серія: Економічні науки*. 2015. № 2. С. 23-30.

27. Максименко І. Я. Особливості обліку виробничих запасів в управлінні діяльністю підприємства. *Ефективна економіка*. 2019. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7266> (дата звернення: 30.03.2021)

28. Мельничук І. І., Заморозна К. О. Етапи аналізу виробничих запасів у сучасних умовах. *Молодий вчений*. 2017. № 1. С. 657-661.

29. Наказ Міністерства статистики України «Про затвердження типових форм первинних облікових документів з обліку сировини та матеріалів» від 21 червня 1996 р. № 193 URL: https://vk24.ua/regulations_and_jurisprudence/nakazi/nakaz-ministerstva-statistiki-ukraini-pro-zatverdzhennya-tipovikh-form-pervinnikh-oblikovikh

30. Очеретько Л. М., Романова Ю. Ю. Проблеми та удосконалення організації обліку виробничих запасів. *Ефективна економіка*. 2019. № 11. С. 211-216.

31. Полякова О.О. Класифікація виробничих запасів. *Актуальні питання розвитку агропромислового комплексу: матеріали V студентської науково-практичної конференції*. (БАТІ, м. Бережани, 16 листопада 2020 р.). Бережани, 2020. С. 39-41.

32. Пушкар М. С. Фінансовий облік. Тернопіль : Карт-бланш, 2016. 657 с.

33. Постанова КМ України від 28.02.2000 р. № 419 «Про затвердження Порядку подання фінансової звітності» URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ed_2011_11_30/an/55/KP000419.html

34. Рабоконь Ю. С. Економічна сутність виробничих запасів, їх оцінка та

облікове забезпечення. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2018. № 8. С. 102-110.

35. Рубан Л. О., Яковенко Т. І. Економічна сутність поняття виробничих запасів на промисловому підприємстві. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 31. С. 319-324.

36. Сопко В. В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу. Київ : КНЕУ, 2015. 462 с.

37. Степаненко О. І. Побудова процесу документування виробничих запасів: організаційний аспект. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2019. № 1. С. 229-239.

38. Тищенко Л. В. Економічна сутність виробничих запасів. *Фінанси, облік і аудит*. 2017. № 18. С. 361-369.

39. Тринька Л. Я., Липчанський (Іванчук) О. В. Економічний аналіз. Київ: Алерта, 2016. 568 с.

40. Чаюн, І. Ю. Бондар Управління матеріально-технічним постачанням підприємства: Навчальний посібник. К: КНЕТУ, 2010. 200 с.

41. Шарманська В. М., Новицький П. В. Облік виробничих запасів за П(С)БО та МСБО: порівняльна характеристика. *Молодий вчений*. 2018. №1. С. 553-555.

42. Шевців Л. Ю., Тесляк М. М. Організація та методика обліку виробничих запасів як важливою складовою оборотних активів підприємств. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*

43. Хмелюк А.В., Черненко П.В. Організація обліку , контролю та аналізу виробничих запасів/ Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. № 1(6). 2023 URL: <http://econvisnyk.dstu.dp.ua/article/view/283027>

44. Р. М. Циган, С. В. Дідур, К. І. Назаренко, Особливості організації обліку виробничих запасів та їх оцінка в системі бухгалтерського обліку/ Ефективна економіка. №11. 2018 URL: www.economy.nayka.com.ua

ДОДАТКИ

Сутність поняття «виробничі запаси» в літературних джерелах

Автори	Визначення
Ф. Ф. Бутинець	Виробничі запаси – активи, які використовуються для подальшого продажу, використання під час виробництва продукції, виконання робіт і надання послуг, а також управління підприємством.
А. Б. Борисов	Виробничі запаси уявляють собою сукупність усіх матеріалів, які має підприємство, частина оборотних засобів підприємства, які ще не включені у процес виробництва, але надійшли на робочі місця.
В. П. Завгородній Н. В. Чебанова	Виробничі запаси – сировина, основні та допоміжні матеріали, комплектуючі вироби та інші матеріальні цінності, призначені для виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, обслуговування виробництва та адміністративних потреб.
М. С. Пушкар	Виробничі запаси – запаси засобів виробництва, які знаходяться на складах суб'єкта господарювання і необхідні для забезпечення безперервного виробничого процесу, причому це лише ті предмети праці, які ще не задіяні у процесі виробництва і зберігають свою натурально-речову форму.
В. Г. Швець	Виробничі запаси (сировина, матеріали, паливо тощо) – це матеріальні активи, що перероблюються підприємством з метою виготовлення продукції, обслуговування виробництва та загальновиробничих потреб. Відносяться до категорії оборотних засобів.
В. В. Ковальов	Виробничі запаси вважає частиною оборотних засобів підприємства. Визначає, що до їх складу входить сировина, матеріали, незавершене виробництво, готова продукція та товари для перепродажу.
В. В. Сопко	Під виробничими запасами розуміють накопичені ресурси, що перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва.
А. А. Оглобін	Виробничі запаси – сплачені споживачем сировина, матеріали, покупні напівфабрикати, що не вступили ще у виробничий процес.
Р. В. Кружкова, В. О. Даєнічева та ін	Під виробничими запасами розуміють матеріальні цінності, що знаходяться на складі підприємств виробничої сфери і призначені для подальшого використання; товарні запаси – матеріальні цінності, але призначені для продажу, але обидва види запасів являють собою складські запаси.
Р. Б. Чейз, Н. Дж. Еквілайн	Поділяють виробничі запаси на сировину, готову (кінцеву) продукцію, комплектуючі, допоміжні матеріали і незавершене виробництво.

Класифікація виробничих запасів

№ п/п	Класифікаційні групи запасів	Вид запасів	Характеристика
1.	За призначенням і причинами утворення	Постійні	Частина виробничих запасів, що забезпечують безперервність виробничого процесу між двома черговими поставками
		Сезонні	Виробничі запаси, що утворюються при сезонному виробництві продукції чи під час сезонного транспортування
2.	За місцем знаходження	Складські	Виробничі запаси, що знаходяться на складах підприємства
		У виробництві	Що знаходяться у процесі обробки
3.	За рівнем наявності на підприємстві	Нормативні	Виробничі записи, що відповідають запланованим обсягам виробничих запасів, необхідних для забезпечення безперебійної роботи підприємства
		Понаднормові	Що перевищують їх нормативну кількість
4.	Відносно до балансу	Балансові	Запаси, що є власністю підприємства і відображаються в балансі.
		Позабалансові	Запаси, що не належать підприємству, і знаходяться у нього через певні обставини.
5.	За походженням	Первинні	Запаси, що надійшли на підприємство від інших підприємств і не підлягають обробці
		Вторинні	Матеріали та вироби, що можуть застосовуватися вдруге у виробництві
6.	За складом і структурою	Виробничі запаси	Запаси сировини, основних і допоміжних матеріалів, напівфабрикатів власного виробництва, купівельних напівфабрикатів, комплектуючих виробів, палива, запчастин, тари і тарних матеріалів, МШП
		Запаси незавершеного виробництва	Частина продукції, що не пройшла всіх стадій обробки та не прийнята відділом технічного контролю (ВТК)
		Запаси готової продукції	Продукція, виробництво якої завершене, що прийнята ВТК і знаходиться на складі
		Товарні запаси	Товари, що знаходяться, у сфері обігу, а також продукція, що знаходиться в дорозі.

Перелік форм первинних документів для обліку виробничих запасів

№ форми	Назва форми
М-1	Журнал обліку вантажів, що надійшли
М-2	Довіреність
М-2а	Акт списання бланків довіреностей
М-3	Журнал реєстрації довіреностей
М-4	Прибутковий ордер
М-5	Товарно-транспортна накладна
М-6	Товарно-транспортна накладна
М-7	Акт про приймання матеріалів
М-8	Лімітно-забірна картка (на одне найменування матеріалу на багаторазовий відпуск)
М-9	Лімітно-забірна картка (для багаторазового відпуску 2-5 найменувань матеріалів)
М-10	Акт-вимога на заміну (додатковий відпуск) матеріалів
М-11	Накладна-вимога на відпуск (внутрішнє переміщення матеріалів)
М-12	Картка складського обліку матеріалів
М-13	Реєстр приймання-здачі документів
М-14	Відомість обліку залишків матеріалів на складі
М-15	Акт про приймання устаткування
М-15а	Акт приймання-передачі устаткування до монтажу
М-16	Матеріальний ярлик
М-17	Акт про виявлені дефекти устаткування
М-18	Сигнальна довідка про відхилення фактичного залишку матеріалів від установлених норм запасу
М-19	Матеріальний звіт
М-20	Накладна на відпуск товарно-матеріальних цінностей (бланк суворої звітності)
М-21	Інвентаризаційний опис
М-22	Акт про списання матеріалів відкритого зберігання
М-23	Акт про витрату давальницьких матеріалів
М-26	Картка обліку устаткування для встановлення
М-28а	Лімітно-забірна картка

Етапи проведення інвентаризації виробничих запасів

Етапи інвентаризації	Документи, що оформлюються в ході інвентаризації	Підстава
Підготовчий етап		
1. На підприємстві створюється постійно діюча інвентаризаційна комісія	Наказ про призначення постійно діючої інвентаризаційної комісії	<u>Пп. 11.1 Інструкції № 69</u>
2. Для безпосереднього проведення інвентаризації створюється робоча інвентаризаційна комісія	Наказ про призначення робочої інвентаризаційної комісії	<u>Пп. 11.2 Інструкції № 69</u>
3. Підготовка до проведення інвентаризації проводиться на підставі наказу керівника	Наказ про проведення інвентаризації; розписки матеріально-відповідальних осіб	
3.1. Має бути закінчено обробку всіх документів щодо руху матеріальних цінностей, визначено залишки на день інвентаризації		<u>П. 9 Положення № 158</u>
3.2. Інвентаризаційна комісія зобов'язана: • опломбувати підсобні приміщення та інші місця зберігання цінностей, що мають окремі входи та виходи; • перевірити справність усіх ваговимірювальних приладів; • одержати останні на момент інвентаризації реєстри прибуткових і видаткових документів або звітів про рух товарно-матеріальних цінностей		<u>П. 10 Положення № 158</u>
3.3. Голова інвентаризаційної комісії візує всі прибуткові та видаткові документи, що додаються до реєстрів (звітів) із зазначенням «До інвентаризації на (дата)»		<u>П. 10 Положення № 158</u>
3.4. Матеріально-відповідальні особи та особи, які мають кошти на придбання або доручення на одержання цінностей, дають розписки про те, що до початку інвентаризації всі прибуткові та видаткові документи на цінності здані в бухгалтерію, що всі цінності, які надійшли під їх відповідальність, оприбутковані, а ті, що вибули, списані на видаток		<u>П. 10 Положення № 158</u>
Етап перевірки		
1. Наявність цінностей встановлюється шляхом обов'язкового підрахунку, зважування, обміру	Акти обмірів і розрахунки; акти інвентаризації; інвентаризаційні описи*	<u>П. 11 Положення № 158</u>
2. Інвентаризація фактичних залишків повинна проводитися в присутності матеріально відповідальних осіб. Забороняється проводити інвентаризацію в неповному складі інвентаризаційної комісії та заносити до опису дані про залишки цінностей зі слів матеріально відповідальних осіб або за даними обліку без перевірки їх фактичної наявності		<u>П. 11 Положення № 158</u>

3. Якщо інвентаризацію цінностей у приміщенні, де вони зберігаються, не закінчено протягом одного дня, її має бути закінчено протягом наступних днів. Після того як інвентаризаційна комісія залишила це приміщення, голова інвентаризаційної комісії опечатує його пломбіром. Під час перерви в роботі інвентаризаційної комісії інвентаризаційні описи повинні зберігатися у закритому приміщенні, де проводиться інвентаризація		<u>П. 12</u> <u>Положення</u> <u>№ 158</u>
4. Необхідно враховувати особливості кожної групи цінностей щодо їх інвентаризації		
5. Інвентаризації підлягають також майно і матеріальні цінності, що не належать підприємству, та облік яких ведеться на позабалансових рахунках		<u>П. 5</u> <u>Інструкції №</u> <u>69</u>
Підсумково–аналітичний етап		
1. Якщо матеріально відповідальні особи виявлять після інвентаризації помилки в інвентаризаційних описах, вони повинні негайно (до відкриття складу, комори, відділу, секції тощо) заявити про це інвентаризаційній комісії, яка після перевірки вказаних фактів та їх підтвердження проводить виправлення помилок		<u>Пп. 11.5</u> <u>Інструкції №</u> <u>69</u>
2. Контрольні перевірки інвентаризації повинні проводитись постійно діючою інвентаризаційною комісією за участю членів робочих інвентаризаційних комісій і матеріально відповідальних осіб після закінчення інвентаризації, але обов'язково до відкриття складу (комори, секції тощо), де проводилась інвентаризація		<u>Пп. 11.6</u> <u>Інструкції №</u> <u>69</u>
3. На підставі отриманих інвентаризаційних описів бухгалтерія підприємства визначає результати інвентаризації		<u>П. 44</u> <u>Положення</u> <u>№ 158</u>
4. Інвентаризаційна комісія перевіряє правильність складання звіральних відомостей, на підставі одержаних пояснень встановлює характер виявлених лишків, нестач, втрат і псування цінностей. Висновки та пропозиції про покриття нестач за рахунок лишків та регулювання встановлених різниць комісія відображає у зведеному акті інвентаризації майна	Звіральні відомості; зведений акт інвентаризації; акт контрольної перевірки інвентаризації цінностей; книга реєстрації контрольних перевірок інвентаризацій	<u>П. 48</u> <u>Положення</u> <u>№ 158</u>
5. Узагальнення результатів інвентаризації, підготовка пропозицій і висновків інвентаризаційної комісії щодо врегулювання встановлених різниць проводиться у 5-денний термін після подання всіх інвентаризаційних описів (актів)		<u>П. 7</u> <u>Положення</u> <u>№ 158</u>
6. Інвентаризаційна комісія повинна отримати письмові пояснення відповідних працівників щодо лишків і нестач. На підставі наданих пояснень здійснюється регулювання інвентаризаційних різниць		<u>Пп. 11.12</u> <u>Інструкції №</u> <u>69, П. 49</u> <u>Положення</u> <u>№ 158</u>
7. Результати інвентаризації, затверджені керівником підприємства і відображаються в бухгалтерському обліку		<u>П. 50</u> <u>Положення</u> <u>№ 158</u>